

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

**BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM
2014-2017**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Cristina Vlášková

**Charakteristické projevy ADHD, možnosti a efektivita
intervence speciálních center a poraden u žáků s poruchami
aktivity a pozornosti**

Praha 2017

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Hadj Moussová Zuzana

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

**BACHELOR'S PART-TIME STUDY
2014-2017**

BACHELOR THESIS

Cristina Vlášková

**Characteristic symptoms of ADHD, capabilities and
effectiveness of special interventions and advisory centers for
students with attention and activity disorders**

Prague 2017

The Bachelor Thesis Work Supervisor:
PhDr. Hadj Moussová Zuzana

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 02. 02. 2017

Cristina Vlášková

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce, PhDr. Hadj Moussové Zuzaně za metodické vedení, věcné připomínky a dobré rady.

V Praze dne 02. 02. 2017

Cristina Vlášková

Anotace

Cílem teoretické části mé bakalářské práce je popsat charakteristické projevy ADHD, dále pak hlavní příznaky a příčiny této poruchy a jejich dopad na osobní a sociální život takto postižených jedinců, význam rodinného prostředí a klimatu třídy a v neposlední řadě možnosti využití výukových programů, podpory asistenta pedagoga, pedagogických pracovníků školy a školských poradenských služeb.

Hlavním cílem výzkumné části této práce je na základě dotazníkového šetření zhodnotit názory učitelů, výchovných poradců a školních metodiků na spolupráci školy a školských poradenských služeb. Dále pomocí rozhovoru s asistenty pedagogů zjistit, zda výchovná a vzdělávací pomoc, kterou každý den věnují jedincům s ADHD, přináší pozitivní výsledky, a zda by na této činnosti něco zlepšili. Průzkum bude proveden ve dvou základních školách.

Klíčová slova

porucha ADHD, vyšetření, anamnéza, hyperaktivita, asistent pedagoga, školské poradenské služby

Annotation

The aim of the theoretical part of this thesis is to describe the characteristic symptoms of ADHD as well as its main symptoms, causes of this disorder and the impact on personal and social life of affected individuals. Moreover there is an aim to point out the importance of family environment and climate in studying class, last but not least the possibility of using educational programs, support assistant teacher, the teaching staff of the school and school counseling services.

The main aim of the research part of this work is to assess the view of teachers, educational counselors and school methodologists for cooperation between schools and school counseling services based on the survey. Another goal have been to conduct dialog with teaching assistants ascertaining that the educational and training assistance, which each day devoted to individuals with ADHD, brings positive results, and find out whether is there the space for improvements. The survey will be conducted in two elementary schools.

Key words

ADHD, medical examination, anamnesis, hyperactivity, teaching assistant, school counseling services

OBSAH

ÚVOD	9
I. TEORETICKÁ ČÁST	11
1 TERMINOLOGICKÉ VYMEZENÍ A KLASIFIKACE SPECIFICKÉ PORUCHY	11
1.1 Definice ADHD	11
1.2 Diagnostikování specifické poruchy	11
1.3 Diagnóza ADHD, potřebná vyšetření	13
2 CHARAKTERISTIKA PROJEVŮ ADHD	15
2.1 Etiologie ADHD	15
2.2 Příznaky poruchy aktivity a pozornosti u dětí	15
2.3 Porucha aktivity a pozornosti v dospělosti	17
3 JEDINCI S ADHD	18
3.1 Pracovní klima a jeho vliv na jedince s ADHD	18
3.2 Rodinné prostředí a jeho význam pro žáka s ADHD.....	19
4 PODPORA JEDINCŮ S ADHD	21
4.1 Možnosti specializovaných výukových programů	21
4.2 Podpora asistenta pedagoga při výuce žáků	22
4.3 Využití další možné podpory	24
4.3.1 Třídní učitel.....	24
4.3.2 Výchovný poradce a školní metodik prevence	24
4.3.3 Speciálně pedagogická centra	25
4.3.4 Pedagogicko-psychologická poradna	25
II. PRAKTICKÁ ČÁST	27
1 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	27
1.1 Cíl.....	27
1.2 Metodologie	27
1.2.1 Sběr dat – rozhovor, dotazník	27
1.2.2 Výzkumné otázky pro pedagogické pracovníky ZŠ	28
1.2.3 Výzkumné otázky pro asistenty pedagoga ZŠ	30

1.3 Způsob sběru dat.....	31
2 CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH ZŠ.....	32
2. 1 IV. Základní škola v Chebu	32
2.1.1 Pedagogický sbor	33
2.1.2 Žáci	33
2.1.3 Zaměření školy	33
2.1.4 Způsob vyučování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami	34
2.1.5 Hodnocení žáků se specifickými poruchami učení.....	34
2.2 Základní škola ve Františkových Lázních	35
2.2.1 Pedagogický sbor	36
2.2.2 Žáci	36
2.2.3 Zaměření školy	36
2.2.4 Způsob vyučování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami	37
2.2.5 Hodnocení žáků se specifickými poruchami učení.....	37
3 ODPOVĚDI DOTÁZANÝCH	38
3.1 Pedagogičtí pracovníci – IV. ZŠ Cheb	38
3.2 Asistenti pedagoga – IV. ZŠ Cheb.....	39
3.3 Pedagogičtí pracovníci – ZŠ Františkovy Lázně	41
3.4 Asistenti pedagoga – ZŠ Františkovy Lázně	43
4 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	46
ZÁVĚR	48
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	49
SEZNAM ZKRATEK	53
SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ a TABULEK	53
SEZNAM PŘÍLOH.....	53

ÚVOD

Porucha aktivity a pozornosti – hyperkinetická porucha (Attention Deficit Hyperactivity Disorder – ADHD) je jednou z nejčastějších poruch u dětí a mládeže a trvat může až do dospělosti. ADHD je porucha, které je věnována největší pozornost, co se týče průzkumů, hodnocení a medikace. V současné době má medicína již velké množství moderních léčebných prostředků. V léčbě jakýchkoliv poruch je nutné využívat komplexní léčbu a postupovat podle znalostí vědy a poznání. Ve většině zemí je považována za poruchu s genetickou příčinou, kterou lze úspěšně léčit. ADHD u jedince představuje určitý psychický handicap, především zasahuje oblast emoční, dotýká se sebevědomí, seberealizace, navazování vztahů. U každého však má individuální charakter a různý stupeň závažnosti, a proto je velmi důležité těmto lidem pomáhat, naučit je, jak se chovat ve společnosti, podporovat je v zálibách. Vyslechnout je, snažit se jim porozumět, mít pro ně pochopení, a to nejen ze strany rodiny a pedagogických zaměstnanců, ale především všech, kteří jsou v jejich blízkosti každý den proto, aby se dokázali lépe vyrovnat se svým znevýhodněním ve vztahu k ostatním.

Snahou dnešní doby je žáky se speciálními vzdělávacími potřebami integrovat do běžné školy s cílem vytvářet rovnocenné a spravedlivé vzdělávací podmínky pro všechny žáky bez rozdílů. Tato snaha společného vzdělávání (inkluze) je součástí novely školského zákona, která je účinná od 1. září 2016. Také tyto děti si zaslouží chodit do dobré školy a rozvíjet v maximální možné míře své znalosti a dovednosti v přirozeném prostředí. Důležité je posuzovat potřeby každého jedince zvlášť a zvážit, zda bude schopen za pomoci veškerých podpůrných opatření výuku v běžné škole zvládat.

Cílem mé bakalářské práce je seznámit s problematikou poruchy ADHD, dále s nutnými vyšetřeními pro určení správné diagnózy. Popsat příčiny a příznaky hyperaktivity, vysvětlit důležitost výchovy a vzdělání této mládeže za podpory a spolupráce asistentů pedagogů. Možnost využití specializovaných výukových programů, které jsou sestavovány odborníky, kde cílem je procvičení a porozumění učivu. Dalším cílem mé bakalářské práce je popis činnosti a možností intervence speciálních center a poraden pro tyto žáky.

V druhé, praktické části bakalářské práce se zaměřím na zhodnocení efektivity školských poradenských služeb. Pomocí průzkumu ve školách, formou dotazníku

zjistím, jaký mají názor pedagogičtí pracovníci na spolupráci se speciálními pedagogickými centry a pedagogicko-psychologickými poradnami. Zda by na této spolupráci něco změnili. Analýzu provedu ve dvou základních školách v Chebu a ve Františkových Lázních. Výsledky porovnáám a zhodnotím. Dále se zaměřím na důležitost funkce asistenta pedagoga, pomocí rozhovoru s nimi zjistím, jaký mají názor na každodenní činnost a péči, kterou věnují nejen žákům s poruchou aktivity a pozornosti. Zda tato pomoc přináší pozitivní výsledky nebo by bylo možné něco zlepšit.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TERMINOLOGICKÉ VYMEZENÍ A KLASIFIKACE SPECIFICKÉ PORUCHY

1.1 Definice ADHD

V odborné literatuře se setkáváme s různými definicemi ADHD. Podle Zelinkové (2003, 263 s.) se jedná o vývojovou poruchu, kde hlavními charakteristickými projevy jsou hyperaktivita, impulzivita a nepozornost. Tyto potíže se vyskytují opakovaně. Souvisí s nimi i snížená schopnost sebekontroly a nedodržování pravidel chování, proto můžeme tuto poruchu zařadit mezi poruchy specifické.

Vitásková (2006, 89 s.) vymezuje pojem ADHD jako syndrom poruchy pozornosti spojený s hyperaktivitou.

Sovák (2000, 418 s.) v defektologickém slovníku uvádí, že příčinou poruchy chování je zejména nejednotná a narušená výchova, která se projevuje především u problémové mládeže. Jedinci s hyperkinetickým syndromem patří do skupiny zdravotně postižených osob a jsou chráněni zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen školský zákon), (§ 16) vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.

Podle Wilense a Dodsona (2004) je ADHD neuro-vývojová porucha, která postihuje všechny věkové kategorie. Významnou roli hraje genetická dispozice. ADHD představuje výrazný handicap v oblasti emoční, kognitivní i vztahové. Na první pohled však tato porucha není patrná, viditelné jsou jen její nežádoucí projevy v chování.

1.2 Diagnostikování specifické poruchy

K určení správné diagnózy se v současné době používají dva hlavní klasifikační systémy, které se neustále doplňují.

- Klasifikační systém Světové zdravotnické organizace.
 - u nás známý jako Mezinárodní klasifikace nemocí, 10. revize (MKN-10), používaný především v Evropě.
- Klasifikační systém Americké psychiatrické asociace (DSM-IV), používaný především v USA.

Rozdíl mezi těmito systémy je ve srovnání diagnostických kritérií (tab. č. 1). Dle DSM-IV se jedná o poruchu pozornosti spojenou s hyperaktivitou. Například o hyperaktivním dítěti se v tomto klasifikačním systému mluví, jako o „často nepřiměřeně upovídaném, neustále v pohybu, pohrává si s rukama a chvíli neposedí“. Dle MKN-10 se jedná o hyperkinetickou poruchu, kterou řadíme do kategorie F90-F98 a je definována, jako porucha opakující se a trvalá, kde hlavními příznaky jsou neklid, hluchost, upovídanost a vysoká aktivita (MKN, 1996)

Tabulka 1: Srovnání diagnostických kritérií MKN-10 a DSM-IV

	MKN, 10. revize (2000) Symptomy	DSM IV. (1994) Symptomy
	Hyperkinetická porucha	ADHD
výskyt symptomů	před 6. rokem věku alespoň 6 měsíců	před 7. rokem věku alespoň 6 měsíců
Pozornost	narušená koncentrace v čase, ve stálosti, v zaměření, v rozsahu, v přenosu - je v rozporu s věkem a intelektem dítěte	nevěnuje důkladnou pozornost detailům, má problémy s udržení pozornosti při pracovních nebo herních aktivitách, neposlouchá, když je přímo osloven, má problémy s organizací svých aktivit, vyhýbá se déletrvajícím úkolům vyžadujícím velké mentální úsilí, ztrácí věci, které potřebuje pro úkoly a aktivity, je zapomnětlivý v každodenních činnostech, je lehce vyrušitelný
Hyperaktivita	neklid, hluchost, upovídanost, vysoká aktivita ve srovnání s očekáváním, neúčelné a nekontrolované pohyby	často si pohrává s rukama nebo nohama nebo posedává na židli, zvedá se ze židle, když by neměl, pobíhá a šplhá (v době a na místě), kde je to nevhodné, nedokáže si hrát nebo se věnovat koníčkům v klidu, často je v „pohybu“ nebo často vypadá jako kdyby „byl na kličku“, je velmi upovídaný
Impulzivita	neuvádí se	často vyhrkne odpověď dříve než je dokončena otázka, mívá problémy počkat, až přijde na řadu, vyrušuje nebo se vměšuje k ostatním do hry

Zdroj: Inkluzivní vzdělávání žáků v riziku a s poruchami chování jako perspektiva kvality života v dospělosti (330 s.)

Příznaky, které se u jedinců hodnotí, musí přetrvávat po dobu nejméně šesti měsíců, a to v takové míře, že závěrečným výsledkem je nevhodné chování dítěte neodpovídající jeho věku (Munden a Arcelus, 2002, s. 16-19).

1.3 Diagnóza ADHD, potřebná vyšetření

Poruchy ADHD mají různé stupně závažnosti a u každého člověka se projevují různým způsobem, a proto není snadné určit správnou diagnózu. U jedince může být vedle této poruchy diagnostikována i jiná porucha, která má výraznější příznaky a tím poruchu ADHD zakryje. Není správné přistupovat k těmto lidem jako k nemocným, oni pouze jinak přemýšlejí, mluví, žijí odlišný život než ti „zdraví“. Včasná léčba a dodržování určitých pravidel je může vrátit do normálního života. Velmi důležité je rozpoznat symptomy ADHD a vyhodnotit míru jejich projevu. Takový člověk musí být dlouhodobě sledován, neboť příznaky se u nich mění velmi často – záleží na prostředí, náladě, co prožívají a jak se momentálně cítí.

Prvním krokem ke správnému vymezení nebo rozpoznání choroby je vyšetření kvalifikovaným a zkušeným odborníkem. U malých dětí se jedná o lékaře – psychiatra, u větších dětí v pubertálním věku to může být i praktický lékař mající s danou problematikou odbornou zkušenost. Všechna vyšetření probíhají v úzké spolupráci s učitelem a rodiči. Druhým krokem je získat veškeré informace o dítěti a jeho životě, tzn. vztahy v rodině, ve škole, studijní výsledky, chování mezi přáteli, co má rádo, co naopak nesnáší, jeho silné a slabé stránky (Munden a Arcelus, 2002, s. 59-66).

Kompletní vyšetření těchto pacientů tedy zahrnuje zdravotní, psychiatrické a psychologické posouzení, přičemž důraz je kladen též na osobní i rodinnou anamnézu a na studijní výsledky dítěte. Lékař je povinen zjistit, jaké přesně problémy dítě má, kdy se poprvé objevily, jak k nim přistupuje celá rodina. Zda byl kontaktován sociální pracovník, a jaké řešení navrhli učitelé, kteří jsou s dítětem v denním kontaktu.

Vyšetřování probíhá tímto postupem:

- Zdravotní anamnéza.
 - jedná se především o vyšetření matky – zda v období těhotenství nedošlo ke komplikacím, průběh porodu, prodělání závažných onemocnění, požívání škodlivých látek (kouření, alkohol, drogy),
 - dále pak průběh zdravotního stavu dítěte po porodu, vyšetření sluchu, zraku, a zda nedošlo k nějaké nehodě či operaci.

- Psychiatrická anamnéza.
 - průzkum veškerých psychických problémů, které dítě mělo.
- Školní anamnéza.
 - ve spolupráci s vyučujícím lékař zjistí, jaké má dítě školní dovednosti, prospěch, jeho chování a vztah k ostatním spolužákům,
 - na základě podkladů, které získá, zhodnotí povahu dítěte a jeho sebevědomí.
- Rodinná anamnéza.
 - na základě položených otázek rodinným příslušníkům dojde k posouzení psychické a duševní stránky každého člena rodiny,
 - součástí rodinné anamnézy je rovněž průzkum sociální situace rodiny (kde dítě bydlí, zaměstnání rodičů, kolik času tráví všichni dohromady, finanční situace rodiny, problémy v rodině atd.).
- Tělesné vyšetření.
 - lékař se soustředí na celkovou pohybovou schopnost dítěte, neurologické abnormality, chronické poruchy projevující se motorickými (mrkání, cukání) nebo vokálními tiky (chrochtání, vykřikování vulgárních výrazů) a v neposlední řadě závadami a poruchami pozornosti a hyperaktivitou.

Výsledky z těchto vyšetření jsou posuzovány podle posuzovací škály, poruchou ADHD se výhradně zabývá škála navržená – Rutterem (1967) a Du Paulem (1991), (Munden a Arcelus, 2002, s. 59-64).

Podle Pokorné (2001, 336 s.) pro určení správné diagnostiky je vhodná metoda W. E. Pelhmana, kde cílem je komplexní vyšetření jedince. Především zkoumá jeho inteligenci, zaměřuje se na prostředí, ve kterém žije. Důležitou součástí této metody je rozhovor se samotným žákem a poté s jeho rodiči. Celé vyšetření je rozděleno do tří částí. První část se týká hyperkinetických poruch, druhá negativních příznaků a třetí poruch chování. Výsledky jsou u většiny dětí stejné, jedná se především o projevy špatné nálady, neuposlechnutí příkazu rodičů či učitele, neřídí se danými pravidly, s dospělými se dohadují, druhým se snaží dělat naschvály, lžou. V některých případech týrají a napadají spolužáky, utíkají z domu nebo nechodí do školy.

2 CHARAKTERISTIKA PROJEVŮ ADHD

2.1 Etiologie ADHD

Vznik poruch chování je podmíněn mnoha faktory, jež se navzájem prolínají. Mezi nejdůležitější patří příčiny biologické a sociální. Podle Vágnerové (2004, s. 511-513) jsou příčiny poruch chování spjaty s osobností dítěte a mohou se vyskytnout již ve velmi nízkém věku, mohou být i geneticky dané. Projevují se zvýšenou impulzivitou, podrážděností, úzkostnými stavy a velmi nízkou citlivostí vůči druhým. Mezi biologické příčiny patří emoční labilita a nízká schopnost sebeovládání. Důvodem je oslabení nebo porucha centrálního nervového systému.

Příčiny sociálního charakteru se vztahují k rodině nebo škole, jak se dítě doma nebo ve škole cítí, zda mu je poskytována vhodná péče, citový vztah, chování rodičů a učitelů, důvěra mezi rodinnými příslušníky. Pokud nejsou uspokojeny tyto základní potřeby, dítě strádá citově, trpí fyzicky a uzavírá se do sebe, nereaguje, komunikuje málo a jeho vývoj neprobíhá standardně. Všechny tyto příčiny můžeme shrnout do poruch chování souvisejících se zkušenostmi, které dítě nasbírá během svého života. Dítě je především odkázáno na svou rodinu, pokud nefunguje, vývoj dítěte je velmi omezen (Helus, 2004, 228 s.).

2.2 Příznaky poruchy aktivity a pozornosti u dětí

Malé děti jsou milé, nemají žádné starosti, rodiče na ně nekladou žádné nároky, a proto je velmi těžké u nich rozpoznat, zda jde o zlobení nebo jsou to první příznaky poruchy. S nástupem do mateřské školky, později do školy základní, přichází první problémy, první příznaky. Mnohdy rodiče žádají pro tyto děti odklad nástupu do první třídy základní školy, ale ne vždy to vyřeší jejich problém, naopak, děti zůstávají v mateřské škole a nedochází k posunu rozvoje jejich osobnosti, co se týče dovedností, schopností, znalostí.

Projevy poruchy aktivity a pozornosti lze charakterizovat třemi výrazy: hyperaktivita, porucha pozornosti a impulzivita. Proto, abychom určili správnou diagnózu, musí tyto projevy trvat déle než šest měsíců. Dalším znakem je výrazně odlišné chování od ostatních stejně starých vrstevníků a dále musí dojít k prověření, že toto „jiné“ chování není způsobeno jinou psychickou poruchou (Nývltová, 2010, s. 131-133).

Základní projevy dle Nývltové (tamtéž s. 133-135):

- Hyperaktivity.
 - časté pohyby dítěte, které neodpovídají dané situaci (vrtí se na židli, pohybuje rukama, vstává bezúčelně z lavice),
 - mnohomluvnost, neumí zachovat klid a ticho, je hlučné, vydává zvuky.

Hyperaktivní děti nemají mnoho energie, jak se všichni domnívají. Jejich nadměrný pohyb vychází z podnětu mozku proto, aby si udržely organismus v pohotovosti. V podstatě bychom mohli konstatovat, že se hyperaktivní děti vrtí a pohybují proto, aby „neusnuly“.

- Nepozornosti.
 - nesoustředěnost, vykřikování (např. při hře, v hodině),
 - nedokončení započatých úkolů (především neposlouchá během rozhovoru nebo při zadávání úkolů, je rozptýlené jinými nepodstatnými podněty),
 - organizační problémy nebo ztráta osobních věcí.

Výše zmíněné příklady úzce souvisí i se zrakovým a sluchovým vnímání. Nepozorné dítě má tyto poznávací funkce oslabené právě proto, že se nesoustředí, nevnímá svět kolem sebe, nejedná a nereaguje okamžitě, nezvládá zadané úkoly.

- Impulzivita.
 - odpovídá dříve, než je mu položena otázka, v běžném rozhovoru přerušuje ostatní, skáče jim do řeči,
 - vyvolává konfliktní situace zasahováním do činnosti jiných,
 - není vytrvalé, nedokončí započatou činnost, neumí si rozvrhnout práci, nemá organizační schopnosti,
 - nedodrhuje určitá pravidla v chování, čímž se může dostat do konfliktních situací a neúmyslně někomu ublížit.

Všechny tři zmíněné projevy se mohou u každého dítěte projevovat jinak. Stupeň závažnosti je ovlivněn vlastnostmi dítěte, zda prožívá stres a také tím, zda se u jedince projevuje další porucha spojená s ADHD.

2.3 Porucha aktivity a pozornosti v dospělosti

Ze studie Denckla a kol. (1976), který sledoval děti s poruchou ADHD v průběhu několika let, vyplývá, že symptomy této poruchy u mnoha pacientů přetrvávají až do dospělosti. Přesně se jednalo o 31-66 % dětí, jimž byla diagnostikována porucha ADHD již v útlém věku.

Pravidla pro hodnocení ADHD u dospělých jsou z větší části stejná jako u dětí. Wender a kol. (1971) připravil Wenderovu posuzovací škálu Utah (Wender Utah Rating Scale). Projekt byl vypracován pro výzkumné účely v oblasti farmakologické léčby dospělých pacientů s ADHD a zahrnuje kritéria, podle kterých se hodnotí přítomnost symptomů ADHD v dospělosti:

- Porucha aktivity a pozornosti byla prokázána již v dětství.
- Motorická hyperaktivita přetrvává nadále (jedinci nejsou schopni odpočívat, nevydrží sedět).
- Nedostatečné soustředění (nesoustředí se u čtení, rozhovoru nebo při práci, jsou zapomnětliví a roztržití).

Dále se hodnotí citová labilita, neschopnost dokončení zadaného úkolu, potíže se sebeovládáním. U dospívající mládeže stejně jako u dětí je nutná lékařská intervence, protože jedině tak je možné docílit vysokého úspěchu uzdravení.

Psycholog může u pacienta provést standardní test IQ nebo screeningový test, který patří mezi další diagnostické nástroje. Jedním z charakterových dotazníků je Terrellův dotazník, který je určen pro práci s dětmi. Při vyšetření dospělého jedince se používá např. Du Paulův dotazník (Du Paul Questionnaire), Gordonův diagnostický systém, Wenderova škála nebo strukturované vyšetření ADHD pro dospělé. Výsledkem vyšetření u dospělých ve většině případů bývá nízké sebevědomí, izolace před ostatními lidmi, řešení problémů či úkolů přenechávají ostatním. Bývají špatní a nepozorní řidiči, často řídí pod vlivem alkoholu, jsou nestabilní v partnerských vztazích, v manželství nebo v zaměstnání, jsou nespolehliví a zapomnětliví. S takovými jedinci je nutné pracovat, postupně vytvořit plán, který zahrnuje společenské, pracovní i psychotherapeutické úkoly (Munden a Arcelus, 2002, s. 105-113).

3 JEDINCI S ADHD

3.1 Pracovní klima a jeho vliv na jedince s ADHD

Studijní výsledky i průběh výuky jsou ovlivněny řadou faktorů. Mezi nejdůležitější patří prostředí třídy, které hraje důležitou roli v psychice žáka, dále jak je žák ve třídě spokojený, jak si žáci ve třídě rozumí, jaké emoce prožívají, jaká je ve třídě soutěživost a konkurence. Porozumění nebo komunikace lidí ve skupině je vždy složitější než komunikace ve dvojici. Klima třídy bychom mohli charakterizovat jako porozumění, emoce, naladění žáků ve třídě a do těchto projevů též patří vzájemná interakce mezi žáky a učiteli. Negativní emoce působí na kvalitu učení a rozvoj osobnosti žáka. Pozitivní emoce zlepšují pozornost, zvyšují aktivitu, snahu. Klima třídy netvoří jen hodiny strávené při vyučování, ale i veškerá činnost mimo třídu např. o přestávkách, na školním výletě, návštěva kina, divadla, prostě veškeré akce dané třídy. (Lašek, 2001, 40 s).

Prostředí třídy má na žáka s poruchou ADHD rozhodující vliv. Podle Antala (2013, 36 s.) by mělo působit útulně, harmonicky a klidným dojmem. Ideální pracovní místo ve třídě pro jedince s touto poruchou je v přední lavici, může sedět samo i se spolužákem. Na lavici by neměly být pomůcky, které žák na danou hodinu nepotřebuje, protože ho zbytečně rozptylují. Součástí pomůcek by měl být notýsek, do kterého si zapisuje úkoly. Učebnice a další vzdělávací materiál by měl být přehledný, jednoduše graficky řešený, méně barevný, aby neodváděl pozornost od učiva. Odborníci ve třídě doporučují tzv. oddychový koutek, kde je klid a kde si může žák odpočinout. Jedinci s ADHD nemají rádi učení se z paměti, proto je lepší zvolit ve třídě učení metodou hry – tímto způsobem si potřebné informace lépe zapamatují. Žáka netrestat za vyrušování, spíše jeho energii využít např. ke smazání tabule.

Neméně důležitá je sociální pozice žáka ve třídě. Toto postavení se během školní docházky mění. Příčinou jsou vnější a vnitřní faktory.

- Vnější faktory.
 - doba, po kterou je žák členem třídy,
 - vztah učitele k žákovi,
 - rodinné zázemí, vztah rodičů a žáka,
 - vzhled žáka a zdravotní stav.

- Vnitřní faktory.
 - sebevědomí, sebedůvěra jedince,
 - aktivita ve třídě,
 - emoce, úspěšnost ve třídě, ambice,
 - dovednosti, komunikace s ostatními žáky.

Pro některé jedince je velmi snadné se začlenit do skupiny dětí, jiní s tím mohou mít větší problémy a bojují s tím po celou dobu školní docházky. I mezi jedinci ve třídě je určitá rivalita – pro každého je motivací dosáhnout nejlepšího postavení, mít moc a být ve třídě oblíbený. Dochází k neustálému soutěžení mezi členy skupiny, přičemž rozhodují zejména tzv. vnější znaky: oblečení, koníčky, bydlení. Ztíženou pozici ve třídě mají jedinci, kteří se nějakým způsobem liší, ať už jde o vzhled, schopnosti, inteligenci, úpravu zevnějšku, bydlení či kapesné. Do takové skupiny mohou patřit i jedinci s poruchou aktivity a pozornosti (Habr a kol., 2015, s. 9-11).

Podobně jako prostředí třídy je důležité i prostředí školy, které tvoří vedení školy, učitelé, žáci a další pedagogičtí pracovníci, a které je ovlivněno rozvojem školních a společenských hodnot žáků školy. Důležitá je rovněž vzájemná komunikace a sociální vztahy. Pokud jsou kladné, pak mluvíme o pozitivním klimatu školy, jež je tvořeno zejména učiteli, kteří rádi spolupracují se žáky, rodiči i kolegy (Čapek, 2010, s. 134). Školy podporují relativně novou pedagogickou profesi asistenta pedagoga, který svou činností pomáhá nejen dětem s poruchou aktivity a hyperkinetickými poruchami pozornosti.

3.2 Rodinné prostředí a jeho význam pro žáka s ADHD

Děti s poruchami aktivity a pozornosti ve většině případů trpí sníženým sebevědomím a sebehodnocením, a to z důvodu malého úspěchu ve škole, neustálého kárání za nevhodné chování a negativního hodnocení ze strany učitele nebo rodiče. Projevy svého chování ne vždy dítě může samo ovlivnit, ale dají se usměrnit vhodnými výchovnými přístupy. Zásadní a prvotní roli v chování dítěte hraje rodina, protože rozvoj osobnosti, vnímání či chování se formují již od dětství. Proto je důležité znát rodinu, ve které jedinec vyrůstá. Rodiče dítěte s poruchami aktivity a pozornosti by měli dodržovat určitá pravidla při jejich výchově. Mezi základní výchovné postupy patří:

- důsledná kontrola zadaných úkolů, děti s ADHD potřebují vytýčit jasná pravidla a měly by vědět, jaký trest je od rodičů čeká, pokud úkol nesplní,

- starat se o jejich aktivitu a neustále je motivovat k různým činnostem, nekárat je za to, že u práce poskakují nebo mění místo, kde činnost konají,
- pokud něco rozbijí nebo umažou, nereagovat agresivně, křikem nebo pohlavkem; přístup k těmto dětem musí být klidný a vyrovnaný, aby cítily, že jsou na stejné úrovni, jako děti zdravé (Hetová, 2007, s. 16).

Tak jako děti, musí dodržovat určitá pravidla i rodiče. Mají odpovědnost ke svým dětem, především se to týká nastavení pravidel a dohlížení na jejich dodržování, komunikace se všemi členy rodiny, zajištění a naplnění potřeb dětí, řešení konfliktů, podporování harmonie v rodině, zajištění stabilních příjmů a efektivního hospodaření s nimi, vytvoření zázemí pro rodinu – především bydlení. Děti se syndromem ADHD je nutné zařazovat do celého chodu rodiny tak, aby se necítily méněcenné oproti ostatním členům v rodině (Matoušek 2013, s. 570).

Výchova dítěte se syndromem ADHD je pro rodiče rozhodně náročnější než výchova zdravého potomka. Zpočátku bývá rodina nejistá a zaskočená, někteří si opakují: „proč právě naše dítě je nemocné“. Pociťují bezmoc, únavu, nemají o dítě zájem, bojí se, co na to řekne okolí, jak se k nim budou ostatní lidé chovat. Jejich dítě bude terčem posměchu všem, nebude mít přátele, zůstane samo. V některých případech dochází i k hádce, kdy jeden rodič obviňuje druhého, že dítě je po něm. Přichází první fáze šoku, mají obavy situaci řešit, později se začínají vyrovnávat se situací. Důležité je nepropadat panice, nepřestat komunikovat mezi sebou i s dítětem. Výzkumem Josefa Langmeiera založeným na srovnání komunikace rodiny se zdravým dítětem a komunikace rodiny se zdravotně znevýhodněným dítětem bylo zjištěno, že se rodiče po diagnostikování poruchy u dítěte bojí komunikace, řeč vážne, chybí humor, pozitivní myšlení. Každý z rodiny si prosazuje svoji pravdu, neumí naslouchat jeden druhému, v rozhovoru chybí kladné emoce. Je nutné si uvědomit, že stabilní rodina, ve které panuje pohoda, láska a porozumění, je to nejdůležitější pro toto dítě, které hledá ve svých rodičích vzor (Crhová, 2010).

4 PODPORA JEDINCŮ S ADHD

4.1 Možnosti specializovaných výukových programů

Specializované výukové programy jsou vytvořeny ve spolupráci s odborníky z oborů speciální pedagogiky. Jedná se o terapeuty, kteří rozdělují tyto programy podle věkových kategorií počínaje dětmi z mateřské školy, konče žáky druhého stupně základní školy. Náplní těchto programů je procvičení školních dovedností s cílem porozumět probírané látce (obr. č. 1). Mezi příklady základních testů patří čtení s porozuměním zaměřené především na rozvoj jazykových dovedností, důraz je kladen na techniku čtení, dále na čtení s porozuměním a na pozornost při opisování slov. Další test obsahuje zkoušku pozornosti zraku, kdy dítě rozlišuje různé obrázky nebo předměty a jejich tvary. Každý program je zaměřen na danou vývojovou poruchu, kterou dítě trpí. U dětí například s dyslexií jsou programy zaměřeny na písmena a obrázky, u dysgrafií se rozvoj soustřeďuje na představivost, orientaci a výtvarné cítění. Právě výtvarná činnost je také součástí programů u dětí s poruchou aktivity a pozornosti (Petráková, 2003).

Děti s poruchou ADHD nevydrží sedět, kopou nohama, jsou agresivní, zbrklé, křičí nebo naopak reagují pomalu, jsou emočně labilní. Souhrnem jsou považovány za děti zlobivé, a proto je nutné je neustále zaměstnávat a připomínat jim jejich povinnosti. I přesto, že výtvarná činnost nepatří mezi jejich nejoblíbenější pracovní činnosti, nedělá jim problém zapojit se v kolektivu do kreslení. Musí být však neustále motivovány například volbou zajímavého tématu. Důležitý je rovněž dostatek času na práci, projekty by měly být menšího rozsahu, aby děti v malém časovém intervalu viděly svůj výsledek. Samozřejmě je důležité, aby měly kvalitní materiál, aby se jim tužka nezlomila nebo papír neroztrhal. Při hodnocení je vhodné žáka za snahu pochválit, a to i přesto, že výsledek není třeba úplně ideální (Hetová, 2007, s. 17).

Obrázek 1: Výukový program pro stimulaci a výuku žáků

Zdroj: ABC do školy - výukové programy pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami, online, cit. 2016-05-04

4.2 Podpora asistenta pedagoga při výuce žáků

Funkce asistenta pedagoga (AP) je definována ve školském zákoně. Tato funkce je zřizována ředitelem školy se souhlasem krajského úřadu. AP je zaměstnancem školy a náplň jeho práce upravují právní předpisy Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Pro asistenci u žáků se zdravotním postižením či znevýhodněním je též nutné vyjádření školského poradenského zařízení (ŠPZ). Pozice je financována z několika zdrojů:

- z příplatků u žáků se zdravotním postižením nebo z prostředků krajských rozpočtů,
- z dotačního programu na asistenta pedagoga u žáků se sociálním znevýhodněním,
- z rozpočtových prostředků školy (Valentová a kol., 2015, 14-15 s.).

AP řadíme mezi pedagogické pracovníky, kteří se ve třídě věnují jednomu nebo i více žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Především jsou to jedinci se zdravotními obtížemi. Do této skupiny také řadíme žáky s poruchami aktivity

a pozornosti. Asistent komunikuje s vedením školy, učitelem, rodiči, ale především se žákem. AP je přidělen žákovi na základě doporučení odborníků z pedagogicko-psychologické poradny (PPP). Náplní práce asistenta je začlenit žáka do každodenních školních povinností, pomoci mu při výuce, výchově – ať už se jedná o pohybové aktivity, přípravu a kontrolu denních pomůcek nebo učebnic na danou hodinu. Důležitý je individuální přístup k žákům, dále kladný vztah k dětem, zkušenosti, dovednosti, pečlivost a svědomitost, duševní odolnost a citová vyrovnanost (tamtéž, s. 16).

Jedinci s ADHD nejen že mají problémy s chováním, ale často i s učením. Velmi špatně se soustředí, při výuce dlouho neudrží pozornost, zaostávají za ostatními dětmi. Ve třídě se stávají terčem posměchu. Problém jim dělá čtení i psaní. Pokud nestíhají aktuálně probíranou látku, později již dané učivo nedoženou, a to právě z důvodu jejich poruchy. Díky výše zmíněné nesoustředěnosti často nevnímají důležité informace a pokyny učitele, po většinu hodiny přemýšlí o něčem úplně jiném. Podle výzkumu, který byl proveden ve Spojených státech 60 % dětí má problém se psaním, sešity mají neúhledné, ušpiněné, často bez kompletního textu. Z těchto důvodů je nezbytně nutná u dětí s poruchou pozornosti a hyperaktivity pomoc asistenta pedagoga (Munden a Arcelus, 2002, s. 25).

Z následující tabulky lze vyčíst počty žáků s různými druhy postižení od roku 2004 do roku 2015, kteří byli integrováni do běžných tříd základní školy.

Tabulka 2: Základní parametry integrace zdravotně postižených a znevýhodněných žáků do běžných tříd základní školy

Tab. B9.1.3: Individuální integrace do běžných tříd základních škol – zdravotně postižení a znevýhodnění žáci ve školním roce 2004/05 až 2014/15 – podle druhu postižení												
Druh postižení	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	
Individuálně integrovaní žáci celkem	51 587	45 556	39 982	36 085	34 350	34 761	36 226	39 160	40 888	43 352	45 853	
v tom	mentálně postižení	557	697	825	962	1 069	1 091	1 119	1 222	1 314	1 387	1 511
	sluchové postižení	556	556	537	563	570	575	581	582	574	597	645
	zrakové postižení	416	414	401	373	381	374	401	398	428	441	496
	s vadami řeči	644	542	542	621	660	784	963	1 250	1 489	1 800	2 339
	tělesné postižení	1 178	1 079	1 066	1 070	1 006	987	977	1 021	1 002	971	927
	s více vadami	836	784	682	632	733	647	703	663	696	739	704
	s vývojovými poruchami učení	47 400	39 706	34 306	30 208	28 060	27 781	28 370	30 149	30 678	31 610	32 085
	s vývojovými poruchami chování	.	1 640	1 436	1 385	1 460	1 963	2 374	2 929	3 527	4 349	5 388
s lékařskou diagnózou autismus ¹⁾	.	138	187	271	411	559	738	946	1 180	1 458	1 758	

Zdroj: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, online, cit 2016-05-06

4.3 Využití další možné podpory

4.3.1 Třídní učitel

Třídní učitel je člověk ve školském zařízení, se kterým přijde žák každý den jako první do styku a kdo jiný, než on, by měl žáky ve své třídě nejlépe znát. V běžné praxi vede rozhovor se žákem a snaží se zjistit, proč došlo ke změně v jeho chování s cílem motivovat jej k navrácení k dobrému chování, protože právě on vytváří ve třídě pozitivní klima a připravuje mladou generaci do budoucna, jak vzděláním, tak chováním. Dále má funkci poradenskou, kde se snaží pochopit problém, se kterým se žák učiteli svěřil s cílem podpory a pomoci. Další funkce je informační a konzultační (učitel vs. rodič a obráceně) – informuje rodiče o chování, studijních výsledcích jejich potomků, přenáší informace od svých kolegů v pedagogickém sboru, snaží se jim poradit a pomoci v případě problémů zejména souvisejících se zdravotním stavem žáka. Je v úzkém kontaktu se spolupracovníky školského poradenského zařízení, především působí jako konzultant v hodnocení vzdělávání problémových žáků. (Žlunková, 2010, s. 13).

4.3.2 Výchovný poradce a školní metodik prevence

Činnost výchovného poradce a školního metodika prevence upravuje vyhláška č. 197/2016 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Řadí se mezi odborníky školních poradenských pracovišť, která se nachází na všech základních a středních školách. Poskytování těchto služeb zajišťuje ředitel školy, a to v takovém rozsahu, který odpovídá počtu a vzdělávacím potřebám žáků školy. Poradenské služby jsou zaměřeny především na:

- prevenci školní neúspěšnosti žáka,
- primárně patologické jevy – především na společensky nebezpečné nebo deviantní chování, které společnost hodnotí, jako nežádoucí a snaží se je eliminovat,
- informační a poradenskou podporu pro vzdělání a profesní uplatnění žáků,
- odbornou podporu při integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,
- snahu o snížení dlouhodobého neprospěchu u některých žáků.

Do náplně práce výchovného poradce mimo jiné patří sledování efektivity využití asistenta pedagoga (Vyhláška 197/2016, příloha č. 3).

4.3.3 Speciálně pedagogická centra

Poskytují své služby dětem s různými vadami – jedná se především o vadu zraku, řeči, autismus nebo hyperaktivitu, a to v úzké spolupráci s odborníky ze školství, zdravotnictví nebo sociální sféry, neboť někteří klienti hledají podporu ve více poradenských zařízeních, a proto je možné tuto péči koordinovat mezi odborníky těchto zařízení. Mezi další činnost patří konzultace z oblasti péče o rodiny s dětmi s handicapem, přednášková činnost a výuka studentů odborných a vysokých škol. Pomoc odborníků ze speciálně pedagogických center (SPC) se uskutečňuje ambulantně na pracovišti nebo návštěvami ve školských zařízeních. V některých případech to může být i osobní návštěva v rodině či zařízeních, která pečují o žáky se zdravotním postižením s cílem zajistit speciálně pedagogickou péči a vzdělání pro žáky se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním, kteří jsou integrováni do mateřských, základní a středních škol nebo mají jiný způsob plnění školní docházky. U všech těchto jedinců se jedná o včasnou intervenci při řešení problémů ve vzdělání, psychickém a sociálním vývoji, vytvoření podmínek pro uplatnění a rozvíjení schopností, nadání a především o zařazení do společnosti (Vyhláška 72/2005, § 6; Vyhláška 197/2016, příloha č. 1).

4.3.4 Pedagogicko-psychologická poradna

PPP patří do sítě ŠPZ, je zaměřena především na poradenské služby, které mají pedagogicko-psychologický a speciálně-pedagogický charakter. Slouží dětem od 3 let do ukončení střední nebo vyšší odborné školy. Hlavní činností je přímá práce s dětmi, a to formou individuální nebo skupinové péče. Činnost poradny se uskutečňuje ambulantně na pracovišti poradny nebo návštěvami zaměstnanců ve školách a školských zařízeních. Poskytuje řadu standardních činností, mezi které řadíme:

- základní vyšetření školní zralosti (např. lateralita – přednost užívání jednoho z párových orgánů, dále jemná motorika, pozornost či řeč) a vydání odborného posudku na základě podkladů psychologické a speciálně-pedagogické diagnostiky,
- posouzení možného odkladu nástupu školní docházky nebo doporučení zákonným zástupcům a řediteli školy zařazení dítěte do třídy s upravenými vzdělávacími programy,

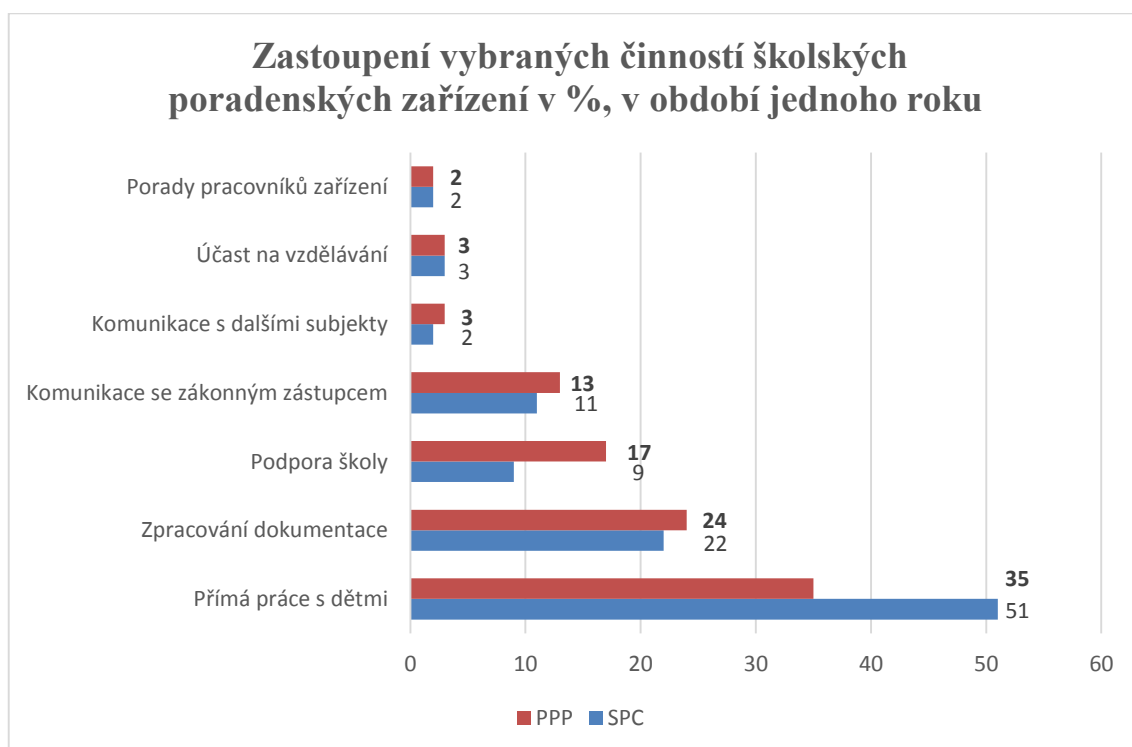
- posouzení a volba vhodného plánu pro žáky s poruchou chování, zajištění prevence rizikového chování (posuzuje se možná kriminalita, záškoláctví, šikana).

Dále zabezpečení metodické podpory školám především školním metodikům prevence a výchovným poradcům (Čadová a Baslerová, 2015, kap. 5.2), (Vyhláška 72/2005, § 5; Vyhláška 197/20016, příloha č. 1).

Na druhou stranu spolupráce mezi školou, resp. učitelem a psychologem může být v některých případech komplikovaná (Hadj Moussová, 1995, 127-136 s.), a to zejména z důvodu absence přímého kontaktu mezi nimi, neboť veškerá komunikace se odehrává především prostřednictvím písemných zpráv, kdy často učitelé ani nepoužívají odborné psychologické termíny a řádně nespecifikují své požadavky a očekávané výstupy.

Z grafu č. 1 lze vyčíst četnost vybraných činností PPP a SPC za období jednoho roku.

Graf 1: Zastoupení vybraných činností školských poradenských zařízení

Zdroj: Možnosti systémového řešení metodického vedení a financování poskytování podpory žákům se SVP. UP Olomouc (76 s.).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

1.1 Cíl

Cílem praktické části mé práce je zhodnotit spolupráci školských poradenských služeb a pedagogických pracovníků ve dvou základních školách, a to především spolupráci mezi SPC, PPP a výchovným poradcem, školním metodikem prevence či učitelem, který ve své třídě má žáky s poruchou ADHD.

Dále zhodnotit práci AP, který se denně po dobu vyučování věnuje konkrétním žákům s poruchou ADHD. Výsledky porovnat a vyhodnotit.

1.2 Metodologie

Pro tuto práci jsem jako základní výzkumnou metodu zvolila analýzu pomocí dotazníku a rozhovoru.

1.2.1 Sběr dat – rozhovor, dotazník

Sběr dat je shromažďování informací z jednoho nebo více míst pro další využití. Rozlišujeme několik možností sběru dat. Mezi nejdůležitější patří pozorování, analýza dokumentů, rozhovor a dotazování. Důležité je vždy určit vhodnou metodu tak, aby byly uspokojeny naše potřeby a záměry a nebylo to časově ani finančně náročné (Suchá a kol., 2012).

Metodu sběru dat jsem využila při uskutečnění rozhovorů, dále při shromažďování a následném zpracování dotazníků.

Jednou ze základních výzkumných metod je **rozhovor**. Základem této techniky je dotazování a cílem není jen získání potřebné informace, ale jedná se o jednu z možností, jak s dotazovaným navázat kontakt. Pomocí předem připravených otázek sledujeme verbální chování respondenta. Otázky by měly být jednoznačné, srozumitelné a formulované tak, aby pro dotazovaného nebyly nepříjemné nebo příliš obtížné. Disman rozdělil rozhovory podle typů na standardizovaný, nestandardizovaný a polostandardizovaný. Dle jeho názoru mezi nejvýznamnější patří polostandardizovaný, neboť umožňuje sloučit výhody obou předešlých typů, otázky mohou být strukturované nebo naopak nestrukturované a je možné klást i doplňující

otázky. Odpovědi lze nahrát na magnetofon nebo zaznamenat pomocí mikrofonu, avšak přepis odpovědí do písemné podoby je pak velmi pracný, proto je lepší si odpovědi zapisovat již v průběhu rozhovoru. Tento postup přímého zaznamenávání je mnohem přesnější (Wikipedie, 2002).

Nejběžnější metodou sběru dat využívanou k nejrůznějším průzkumům je **dotazník**. Strukturovaně zachycuje odpovědi na různé otázky. Cílem je zjistit názory nebo pocity respondentů. V dotazníku nehodnotíme správné nebo špatné odpovědi, protože každý z dotazovaných má svůj vlastní názor. Obvykle má formu tištěných otázek na papíře, může být předán respondentům osobně nebo zaslán elektronickou poštou či v ofrankované obálce. Zpracování výsledných dat je mnohem jednodušší než u jiných typů průzkumu. Dotazník může být i anonymní v takovém případě respondenti mohou být ve svých odpovědích více upřímní (Demčák, 2014).

1.2.2 Výzkumné otázky pro pedagogické pracovníky ZŠ

Hlavním cílem výzkumných otázek je zjistit, jak jsou pedagogičtí pracovníci základních škol spokojeni se spoluprací školy a poradenských zařízení, přičemž o spolupráci mezi uvedenými aktéry lze hovořit tehdy, jedná-li se o společnou a týmovou práci založenou na vzájemné důvěře, kde jeden podporuje toho druhého, všichni jsou si rovni a nikdo se nesnaží zaujmout pozici hlavní autority. Jsou vytýčeny společné cíle a je předem promyšlená organizace práce. Problémem může být, že škola nemá zkušenosti s tak organizačně a komunikačně náročnou prací (Pol, Lazarová, 1999, s. 17).

Základ dotazníku tvoří otázky rozdělené zvlášť pro učitele a zvlášť pro výchovné poradce nebo školní metodiky prevence:

Základní údaje:

1. Jaká je Vaše profese na ZŠ?

učitel

výchovný poradce

školní metodik

2. Kolik let působíte v této funkci?

do 10

11 – 20

21-30

31-40

41-50

nad 50

Výzkumné otázky pro učitele

1. Na jaké úrovni je dle Vašeho názoru poradenství ve Vaší škole?

2. Máte zkušenosti s žáky s poruchou ADHD nebo s jakoukoliv jinou poruchou? Pokud ano, specifikujte.
3. Jsou ve Vaší třídě žáci s poruchou ADHD? Pokud ano, kolik?
4. Jaký je Váš názor na jedince s touto poruchou, myslíte si, že jsou zlobiví a nelze jim pomoci nebo jen potřebují správný přístup ze strany pedagogů?
5. Věnujete se těmto žákům v hodině vyučování osobně nebo máte asistenta pedagoga?
6. Pokud se jim věnujete osobně, jakou metodu vyučování volíte?
7. Pokud se jim věnuje asistent pedagoga, konzultuje s Vámi přípravu na hodinu?
8. Jaký je Váš názor na spolupráci školy a školských poradenských služeb ohledně těchto žáků?
9. Co by podle Vás mohlo přispět ke zlepšení spolupráce? Zlepšil/a byste něco na této spolupráci?
10. Kdy doporučíte návštěvu školské poradny? – uveďte vlastnosti nebo projevy chování problémového žáka.
11. Podílíte se sám/a hlouběji na spolupráci se SPC a PPP ohledně problémových žáků?
12. Jaká je podle Vás úspěšnost zlepšení problémových žáků po opakovaných návštěvách školských poradenských služeb?
13. Spolupracujete s výchovným poradcem nebo školním metodikem prevence ve Vaší škole? Pokud ano, čeho se spolupráce nejvíce týká?
14. Vzhledem k integraci těchto žáků do běžných tříd, byl/a byste pro pravidelné proškolení pedagogických pracovníků?
15. Co si myslíte o integraci těchto žáků do běžných tříd?
16. Odkud získáváte informace o ADHD?

Výzkumné otázky pro výchovné poradce a školní metodiky prevence.

1. Na jaké úrovni je poradenství ve Vaší škole?
2. Jaká je Vaše konkrétní náplň práce ohledně žáků s ADHD?
3. Komunikujete s těmito žáky? Pokud ano, prosím o konkrétní příklad otázek.
4. Jak takový žák je ochotný s Vámi spolupracovat? Je to těžké, lehké - odpovídá na konkrétní otázky?
5. Zpracováváte pro tyto žáky individuální vzdělávací plán (IVP)?
6. Jaký je Váš názor na spolupráci školy a školských poradenských služeb týkající se těchto žáků?

7. Podílíte se sám/a na této spolupráci ohledně problémových žáků? Doporučujete žáky do SPC a PPP?
 8. Co by podle Vás mohlo přispět ke zlepšení spolupráce? Zlepšil/a byste něco na této spolupráci?
 9. Jaká je podle Vás úspěšnost zlepšení těchto žáků po opakovaných návštěvách školských poradenských služeb?
 10. Co si myslíte o integraci těchto žáků do běžných tříd?
 11. Odkud získáváte informace o ADHD?
- (Příloha C – celý dotazník)

1.2.3 Výzkumné otázky pro asistenty pedagoga ZŠ

Cílem výzkumných otázek pro asistenty pedagoga je zjistit, jak jsou spokojeni s touto profesí. Jak vnímají spolupráci školy a SPC a PPP. Zda se sami podílí na této spolupráci a zda by na práci AP něco zlepšili.

Otázky jsou pokládány ústně (formou rozhovoru) - osobní návštěvou školy:

Základní údaje:

1. Kolik let působíte ve funkci asistenta pedagoga?
do 10 11 – 20
2. V jaké třídě vykonáváte tuto funkci a kolik dětí třídu navštěvuje?
3. Kolik dětí v této třídě má poruchu ADHD?
4. Kolik dětí v této třídě má jinou poruchu (např. v kombinaci s ADHD)? A jakou?

Výzkumné otázky:

1. Kolik dětí s poruchou máte v dané třídě konkrétně na starosti Vy?
2. Pracujete s žákem při hodině individuálně?
3. Jaká je příprava na hodinu vyučování pro tohoto žáka?
4. Jak probíhá vyučování s daným žákem?
5. Jaké pomůcky je nutné předem připravit?
6. Jaké domácí úkoly musí tento žák splnit a pokud je nesplní, co následuje?
7. Spolupracujete také s výchovným poradce nebo školním metodikem prevence? Pokud ano, čeho se spolupráce konkrétně týká?
8. Spolupracujete také se SPC a PPP? Pokud ano, jakým způsobem?
9. Co si myslíte o integraci těchto žáků do běžných tříd?

10. Vzděláváte se dále v problematice poruch u dětí? Pokud ano, kde získáváte informace?

1.3 Způsob sběru dat

Realizace výzkumné metody pomocí dotazníku proběhla během měsíce září 2016. Tuto metodu jsem zvolila vzhledem k vytíženosti pedagogických pracovníků, kteří preferovali spíše vyplnit dotazník než věnovat čas rozhovoru. Dotazník jsem do škol s dovolením vedení donesla osobně každému dotazovanému zvlášť a domluvila se na termínu převzetí vyplněných otázek.

Realizace rozhovorů pak proběhla v průběhu září a října 2016. S dovolením ředitelů škol jsem oslovila AP na 1. stupni pro upřesnění dne a hodiny, kdy by mohlo dojít k rozhovorům. Vše probíhalo v prostorách školy, a to buď ve sborovně, nebo v kabinetu třídního učitele, u kterého asistent vykonává svoji práci. U každého z respondentů bylo zachováno soukromí. Průměrná délka rozhovoru byla 30 minut. Záleželo však na zkušenostech a délce pracovního poměru v konkrétní škole. U těch, kteří ve škole pracují déle a mají bohaté zkušenosti s těmi, rozhovor trval déle. Během rozhovorů jsem si vše zapisovala do předem připravených formulářů. Atmosféra byla velmi příjemná, nepocíťovala jsem ze strany účastníků žádnou nervozitu.

Vedení školy bylo velmi vstřícné, a kromě IVP žáků se speciálními vzdělávacími potřebami mi k nahlédnutí zpřístupnilo i školní vzdělávací program, čímž jsem získala data potřebná pro tuto bakalářskou práci.

2 CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH ZŠ

2. 1 IV. Základní škola v Chebu

Škola (Obr. č. 2) se nachází v historické části města Chebu. Celková kapacita školy je 580 žáků. Její součástí je knihovna, tělocvična a sportovně rekreační areál. Pro vzdělávání žáků v oboru „Člověk a svět práce“ je navíc k dispozici kuchyňka, školní dílny a školní zahrada. Ke škole patří rovněž jídelna s kapacitou až 1000 dětí a družina pro 120 dětí, jejíž součástí je dětské hřiště se zabudovanými herními prvky.

Ve škole je celkem 27 tříd (na 1. stupni – 16 tříd + 2. stupeň 11 tříd) z toho 7 speciálních, 1 logopedická a 1 třída přípravná pro žáky ze sociálně znevýhodněného prostředí. Většina učeben je vybavena interaktivními tabulemi, didaktickými pomůckami a dataprojektory s promítacím plátnem.

Obrázek 2: IV. Základní škola v Chebu

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní foto)

2.1.1 Pedagogický sbor

Pedagogický sbor je složen z ředitele školy, jeho zástupce, učitelů 1. a 2. stupně, asistentů pedagogů, dále výchovného poradce, školního metodika prevence, metodika informačních a komunikačních technologií a koordinátora environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty. Ve škole je kladen velký důraz na vzdělávání pedagogických pracovníků, působí zde kvalifikovaní speciální pedagogové pro logopedickou péči a pro práci s žáky se specifickými poruchami učení. Cílem školy je: *vzdělávání a výchova žáků podle nejmodernějších poznatků o psychosomatickém vývoji dětí a mládeže*. Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání se nazývá **Koumes** (komunikace, objevování, učení, myšlení, estetika, spolupráce).

2.1.2 Žáci

Většina dětí, které navštěvují školu, bydlí v Chebu, ale dojíždějí sem děti i z blízkého okolí. Sociální složení žáků je různorodé, jsou zde zastoupeny všechny sociální skupiny. Pro žáky s vadami řeči zde slouží logopedická třída. Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami se vzdělávají ve speciálních třídách a to od 2. do 8. ročníku. Takovýchto tříd ve škole najdeme 7, přičemž maximální počet žáků ve speciální třídě je 14. Dostatečný počet žáků s přiznanými podpůrnými opatřeními ve třídě je pro otevření speciální třídy podmínkou. Cílem školy do budoucna je otevření dalších takto zaměřených tříd. Někteří žáci se speciálními vzdělávacími potřebami jsou také vzděláváni v běžných třídách formou individuální integrace. Každý integrovaný žák má vypracovaný vlastní individuální vzdělávací plán (IVP) na základě doporučení školského poradenského zařízení a žádosti zákonného zástupce žáka (příloha A). IVP se pro každého žáka aktualizuje a doplňuje dle potřeby.

Další možností pomoci pro žáky sociálně nebo komunikačně znevýhodněné je každoroční otevření přípravné třídy na 1. stupni, jejímž cílem je snaha o vyrovnání vývoje dítěte. Slouží tedy zejména dětem, které mají odklad školní docházky. Maximální počet žáků ve třídě je 15.

2.1.3 Zaměření školy

Vzdělávací a výchovné cíle školy jsou zaměřené především na zájmy a nároky žáků a jejich rodičů. Škola je zaměřena na:

- inkluzivní vzdělávání žáků s vývojovými poruchami učení, chování a řeči
- práci s výpočetní a komunikační technikou,
- předměty výchovného zaměření

Cílem školy je:

- rozvíjet znalosti a dovednosti, které lze dobře uplatnit v životě (méně encyklopedie – více praxe),
- vést žáky k týmové práci, vzájemné pomoci, respektu, dodržování pravidel,
- stejnou péči věnovat všem žákům (nadaným i těm méně nadaným).

2.1.4 Způsob vyučování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na Základní škole v Chebu se řídí vyhláškou č. 27/2016 Sb. Podpůrná opatření pro tyto žáky jsou rozdělena do pěti stupňů.

První stupeň podpůrného opatření zpracovává škola na základě plánu pedagogické podpory, který vyhotovuje třídní učitel. Jedná se o úpravu ve vzdělání při mírných potížích, kterými jsou např. pomalejší tempo práce, problémy při čtení, psaní nebo počítání, zapomínání pomůcek nebo problémy při udržení pozornosti. Učební plán pro tyto žáky je odlišný (redukovaný) od ostatních (příloha B).

Další stupně podpůrného opatření také zpracovává škola, a to na základě doporučení ŠPZ a žádosti zákonného zástupce žáka. Jedním z těchto stupňů je IVP, který obsahuje zejména informace o časovém a obsahovém rozvržení vzdělání (především metody a formy vyučování) a hodnocení žáka. Jedná se např. o kontrolu pochopení zadání úkolu, respektování odlišných stylů učení, střídání forem a činností během výuky, možnost vložení krátké přestávky do výuky, motivující slovní hodnocení atd.

Dětem s IVP se po celou dobu vyučování věnují speciální pedagogové, zkušení učitelé a dle potřeby i AP.

2.1.5 Hodnocení žáků se specifickými poruchami učení

Žák s vývojovou poruchou, stejně jako ostatní, je zkoušen ústně a píše písemné práce. Učitel při hodnocení vychází z toho, co žák zvládnul. Neklade důraz na počet chyb, které udělal, ale na jeho celkový výkon. Žák je hodnocen slovně, přičemž smyslem slovního hodnocení není převést klasifikační stupeň do slovního hodnocení,

ale objektivně posoudit celkové vědomosti žáka – zda učivo ovládá, uvažuje samostatně, vyjadřuje se s obtížemi, odpovídá bystře, dobře chápe souvislosti, úkoly řeší sám či s pomocí učitele, je aktivní, učí se svědomitě a se zájmem.

2.2 Základní škola ve Františkových Lázních

Základní škola (Obr. č. 3) se nachází ve středu zastavěné části lázeňského města Františkovy Lázně. Její kapacita je 700 žáků, v současné době se jich zde vzdělává 559. Škola disponuje bezbariérovým přístupem a výtahem pro handicapované. Součástí je rovněž nově zrekonstruované sportovní hřiště, které slouží ke školnímu i mimoškolnímu využití. V těsné blízkosti jsou nově vybudované odpočinkové zóny. Uvnitř školy najdeme novou knihovnu a studovnu pro žáky, aulu, která slouží k pořádání školních akcí. Nachází se zde také jídelna s kapacitou až 800 žáků a 3 oddělení školní družiny s kapacitou 100 žáků.

Ve škole je celkem 23 tříd (15 tříd na prvním a 8 tříd na druhém stupni). Z důvodu častého odchodu žáků na víceleté gymnázium po ukončení pátého ročníku jsou na druhém stupni v každém ročníku pouze dvě paralelní třídy. Mimo uvedených tříd najdeme ve škole 13 odborných učeben.

Obrázek 3: Základní škola Františkovy Lázně

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní foto)

2.2.1 Pedagogický sbor

Pedagogický sbor se skládá z ředitelky, zástupkyně ředitelky, učitelů 1. a 2. stupně, asistentů pedagogů, školní výchovné poradkyně a školní metodičky prevence. Výuku zajišťuje celkem 32 pedagogů, sbor doplňují 3 vychovatelky školní družiny. Cílem školy je: *minimalizovat projevy rizikového chování a dále výchova ke zdravému životnímu stylu směřující k rozvoji pozitivního sociálního chování, psychosociálních dovedností a zvládání zátěžových situací osobnosti.* Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání se nazývá **Sluníčko** (spolehlivě, lidsky, usměvavě, nově, iniciativně, čestně, kolektivně, obětavě). S ohledem na sociální složení tříd je také sestaven školní vzdělávací program **Barevná škola**. V tomto programu se děti zapojují do různých projektů zaměřených především na nadační a charitativní činnost, ekologické aktivity a sběr odpadového materiálu.

2.2.2 Žáci

Školu navštěvují z velké části děti místní, z blízkého okolí, zejména z obce Milhostov, kde výuka probíhá pouze do 3. ročníku, jich dojíždí přibližně 150. Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami se vzdělávají v běžných třídách formou individuální integrace. Každý žák má vypracovaný IVP na základě doporučení třídní učitelky nebo ŠPZ.

2.2.3 Zaměření školy

Vzdělávací a výchovné cíle školy jsou především zaměřené specificky na předcházení a omezování výskytu jednotlivých forem rizikového chování žáka. Specifická primární prevence zahrnuje:

- všeobecnou prevenci – zaměřena na širší populaci, není vymezena konkrétní problematická oblast,
- selektivní prevence – zaměřena na žáky nebo skupiny, u kterých se problém s chováním očekává,
- indikovanou prevenci – zaměřena na jednotlivce, u nichž byl problém v chování již řešen.

Cíle školy:

- prohlubovat schopnost vzájemné komunikace mezi žáky k vytvoření přátelské atmosféry, jak ve třídě, tak v celé škole,
- zvyšovat kolektivní solidárnost, pospolitost, jednotu tříd,
- zprůhlednit preventivní práci v každé třídě v rámci školního vyučování,
- spolupracovat s preventivní školu,
- organizovat besedy vedoucí k rozšíření povědomí o náplni a důležitosti prevence nežádoucích jevů.

2.2.4 Způsob vyučování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Základní škola ve Františkových Lázních nemá zřízené speciální třídy v rámci běžné školy. Žáci se specifickými potřebami se vzdělávají společně s intaktními žáky v běžné třídě. Rámcový vzdělávací plán je přizpůsoben IVP určenému pro každého žáka zvlášť. Žákům s IVP se při vyučování věnují AP na doporučení psychologa. Využívají tabulek, píšou zkrácená zadání, mají více času na vypracování zadaných úkolů, při čtení používají záložku. Vypracované úkoly následně kontrolují s AP.

2.2.5 Hodnocení žáků se specifickými poruchami učení

Žáci se specifickými poruchami jsou zkoušeni především ústně, je jim ponecháno více času na odpověď. U písemného zkoušení se jedná o doplňovačky, zkrácené diktáty nebo testy s možností volby správné odpovědi. Je vynecháno učení mechanické, například fakta, letopočty nebo jména.

Důraz je kladen i na spolupráci s rodiči. Rodiče musí každý den dohlédnout na vypracované domácí úkoly a denně s nimi číst.

Výstupní hodnocení těchto žáků je číselná klasifikace, která může být doplněna slovním komentářem, například co se žákovi povedlo, kde je nutné přidat. Učitel nehodnotí úkoly, které žák nestihl vypracovat.

3 ODPOVĚDI DOTÁZANÝCH

3.1 Pedagogičtí pracovníci – IV. ZŠ Cheb

Základní údaje

Dotazník pro učitele vyplnilo celkem 15 respondentů. Nejpočetnější skupinu tvořili pedagogové, jejichž pedagogická praxe trvá od 11-20 let. Výchovný poradce pracuje na škole 12 let a školní metodik prevence 8 let.

Běžné třídy navštěvují jedinci s poruchou aktivity a pozornosti, dyslexií, dysortografií.

Učitelé získávají další znalosti v problematice poruch u dětí z knih a internetu. Podle většiny je velkým přínosem i pravidelné proškolení pedagogů.

Integrace

S integrací žáků s poruchou ADHD pedagogové souhlasí. Dle jejich názoru se jedná o nejčastější poruchu, a pokud forma a stupeň handicapu nejsou výrazné, tzn., že není výrazně narušena oblast emoční, kognitivní nebo vztahová, a její dopad nemá negativní vliv na ostatní intaktní vrstevníky ve třídě, nevidí důvod, proč by se takový jedinec nemohl vzdělávat s ostatními v běžné třídě.

Více než polovina pedagogů má ve třídě jedince s poruchou ADHD, všichni mají vypracovaný IVP a jsou zařazení do 1. stupně podpůrných opatření tzn., že žák má drobné úpravy v organizaci výuky. Dle názoru vyučujících je nutné dodržovat určitá pravidla:

- žák dostává jednoznačné a stručné povely a příkazy, je důležitá důslednost a řád,
- za dosažený úspěch při vyučování je na místě pochvala před kolektivem, jedinec má příjemný pocit z úspěchu a vynakládá další snahu,
- zbytečně s ním nediskutovat, spíše ho navést ke splnění zadaného úkolu,
- při hodině ho nezahrnovat mnoha úkoly najednou, dlouhá aktivita vede spíše k vyčerpání dítěte,
- umožnit mu vlastní tempo v hodině a více času na vypracování zadání, ale zařadit ho také do skupinové činnosti,
- vlídný přístup, měnit mu aktivity a nechat ho odpočinout, když je unavený.

Spolupráce školy a školských poradenských zařízení

Základní škola v Chebu spolupracuje s pracovníky ŠPZ v Chebu. Návštěva poradny je doporučena v případě opakovaného hlučného a agresivního chování u dítěte, při

nulové koncentraci při hodině, dále pokud je žák dlouhodobě nepozorný, nesoustředí se, nevydrží sedět, má problémy s učivem.

Učitelé samotní výrazným způsobem nespolupracují se ŠPZ, problémy ohledně žáků většinou řeší s výchovným poradcem. Spolupráci hodnotí kladně, více než polovina pedagogů odpověděla, že je dokonce na vysoké úrovni. Rady se týkají zejména přístupu k žákům s poruchou aktivity a pozornosti a dále například způsobu zkoušení a hodnocení jedinců. Společně s třídním učitelem hledají příčiny neprospěchu, neboť tento se většinou projeví i na chování žáka ve třídě a negativně ovlivňuje pracovní morálku ostatních. Pokud problém nelze vyřešit, samotný výchovný poradce se obrací na psychology. Spolupráci hodnotí dobře. Pracovníci navštěvují školu, jsou přítomni v hodině a pozorují žáky, doporučují, jak s dítětem pracovat a zajímají se o výsledky problémových žáků.

Úspěšnost zlepšení u těchto žáků je až 30% po opakovaných návštěvách ŠPZ.

I přesto by, dle názoru některých pedagogů, k ještě lepší spolupráci přispělo méně administrativy (vyplňování dotazníků, psaní zbytečných zpráv) – tento čas spíše věnovat více dětem, dále zapojovat častěji do spolupráce rodiče např. kurzy zaměřené na koncentraci pozornosti za jejich přítomnosti.

3.2 Asistenti pedagoga – IV. ZŠ Cheb

Základní údaje

Na základní škole v Chebu pracuje celkem 10 AP, všichni ve své funkci působí do 10 let. Věnují se dětem na 1. i 2. stupni. Pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami je na každém stupni zvláště zřízena speciální třída. Jeden AP působí ve speciální logopedické třídě a jeden v přípravné. Maximální počet žáků v těchto třídách je 14. Někteří jedinci s poruchou ADHD jsou vzděláváni ve speciálních třídách, ale také formou individuální integrace do běžných tříd.

AP prohlubují své vzdělání v problematice poruch u dětí studiem speciální pedagogiky, účastí na seminářích, které doporučuje škola a četbou odborné literatury.

Speciální třídy

Jak již bylo zmíněno, ve škole jsou zřízeny speciální třídy, v nichž se žáci vzdělávají skupinovou integrací. Velkou výhodou těchto tříd je malý počet žáků. V logopedické třídě jsou děti s dyslalií, koktavostí, vývojovou dysfázií, rhinolalií a atypickým

autismem. Ve speciálních třídách pak žáci s vadou sluchu, lehkou mentální retardací a poruchou ADHD.

Asistence AP u těchto dětí je nezbytně nutná. Ve třídách je určen počet žáků na jednoho AP, dalším se věnují společně s třídní učitelkou. Tempo vzdělávání u každého jedince je individuální, někteří potřebují delší čas na vypracování úlohy z matematiky, jiní zase při čtení. AP u žáků při hodinách dohlíží především na psaní (jsou i situace, kdy jim drží prst na řádku, kde mají psát nebo jim naklání ruku, aby písmo bylo rovné), čtení a počítání (často na počítadle nebo prstech). U žáků s poruchou ADHD sleduje AP jejich pozornost – často se stává, že ztrácí orientaci v učebnici nebo v sešitě, časté jsou výkřiky při hodině nebo jen tak vstávají a chodí po třídě, v některých případech dokonce i spí na lavici. V takové chvíli je nutné žáka „vrátit zpět“ do průběhu vyučování. Všechny děti pracují se stejnými pomůckami, dostávají stejné úkoly, které společně vypracovávají ve škole. Pokud je ve škole nedokončí, např. pro únavu, dopracují je doma. Pomůcky potřebné k další vyučovací hodině připravuje žák spolu s AP vždy o přestávce před hodinou.

Integrace

Z rozhovoru s AP vyplývá, že integrace může fungovat, pokud rodiče pravidelně navštěvují SPC a PPP, naslouchají a řídí se pokyny odborníků a úzce spolupracují se školou – reagují na podněty od učitele a mají zájem o své dítě (pravidelné schůzky ve škole, z vlastní iniciativy se zeptají na prospěch a chování svého potomka). Důležité je také dítě každý den řádně připravit na vyučování a využívat všech doporučených pomůcek.

Spolupráce se SPC, PPP

Žádný z AP přímo nespolupracuje se SPC ani PPP. Všechny problémy a připomínky řeší s třídním učitelem.

Každý z AP mi při rozhovoru potvrdil, že práce asistenta je velmi náročná, nemohou si dovolit nebýt na hodinu připraveni, mají každodenní odpovědnost k dětem, které se snaží něčemu naučit. Největší odměnou pro ně je, když u žáka vidí zřetelné zlepšení. Základní škola v Chebu má velmi dobré výsledky ve vzdělání všech žáků díky profesionálnímu přístupu a vzdělanosti učitelů. Jedincům, kteří se vzdělávají ve speciálních třídách a jejich obtíže se výrazně zlepšily, je umožněn přestup do běžných tříd.

Názor učitelů na spolupráci s AP

Na základní škole v Chebu si učitelé, v jejichž třídě působí AP, spolupráci s nimi velmi pochvalují. Pozitivně hodnotí přirozený a zároveň profesionální přístup AP jak k samotnému učiteli, tak k žákům. Je velmi důležité, aby se učitel mohl na AP spolehnout, fungovala mezi nimi vzájemná důvěra, ochota a vzájemný respekt. Profese třídního učitele ve speciální třídě je i přes malý počet žáků velmi náročná a ne vždy je možné individuálně přistupovat ke každému z dětí zvlášť, proto je asistence AP v zapojení do výuky nevyhnutelná.

AP po celý den kontroluje činnost žáků při hodině, vysvětluje jim právě probíranou látku (např. počítání na počítadle) a pokud se někteří aktuální činnosti nevěnují, může je AP napomenout. Učitelé oceňují jejich pomoc také při tvorbě a přípravě pomůcek na hodinu, např. šablon na čtení nebo desek na výtvarnou výchovu. AP se podílí na hodnocení žáka, veškeré pokroky pak společně s třídním učitelem zaznamenávají do předem připravené tabulky, která je dostupná všem rodičům na nástěnce ve třídě.

Spolupráce AP s učitelem ve třídě je naprosto nezbytná.

3.3 Pedagogičtí pracovníci – ZŠ Františkovy Lázně

Základní údaje

Dotazník pro učitele vyplnilo celkem 12 respondentů. Nejpočetnější skupinu tvořili pedagogové, jejichž pedagogická praxe trvá od 11-20 let. Výchovný poradce pracuje na škole 8 let a školní metodik prevence 10 let.

Školu navštěvují jedinci s poruchou ADHD, dyslexií, dysgrafií, vývojovou dysfázií a mírnou formou PAS. Učitelé prohlubují své znalosti v problematice poruch u dětí četbou odborné literatury, vzájemnou výměnou zkušeností mezi kolegy, odbornými semináři a z médií.

Integrace

Integrace žáků s poruchou ADHD do běžných tříd dle názorů pedagogů je běžná. Jedinci nemají se zařazením mezi intaktní žáky problém a nevnímají odlišné přístupy jako něco špatného. Navíc výhodu integrovaného vzdělání spatřují v lepším začlenění dětí do běžného života, možnosti kvalitnějšího vzdělání v důsledku vyšších nároků kladených v běžné třídě a rozvoji přátelských vztahů s ostatními vrstevníky. Avšak po negativních zkušenostech s více žáky s touto poruchou ve třídě doporučují snížit celkový počet dětí ve třídě a zařadit mezi ně vždy jen jednoho žáka s poruchou ADHD.

Pokud by jich mělo být více, dožadují se AP. Jen tímto způsobem je možné osobně na žáka dohlédnout, umožnit mu přestávku v hodině a častější vystřídání činností.

Podle výchovného poradce a školního metodika prevence integrace žáků s poruchou ADHD je běžná. Důležité však je, aby na tuto skutečnost byli připraveni samotní pedagogové. S čím ovšem nesouhlasí, je společné vzdělávání žáků, kteří mají přiznaná podpůrná opatření 4. – 5. stupně. Důvodem je jejich tělesná, duševní a sociální nepohoda, která má negativní dopad na zvládnutí edukačního procesu. Jde o žáky se závažným stupněm zdravotního postižení (lehké mentální postižení, zrakové či sluchové postižení, neschopnost komunikace prostřednictvím mluveného či psaného slova, mentální retardace). U takového žáka, jak zmiňuje výchovný poradce, jsou nutné podstatné úpravy v organizaci a průběhu vzdělání, dále individuální přístup a vzhledem k tomu, že ve škole nejsou speciální třídy, není vhodné takového žáka v této škole vzdělávat. U žáků s poruchou ADHD je důležitý správný přístup ze strany pedagoga (trpělivost a důslednost) a stanovit si určitá pravidla ve výuce, např. opakování již probrané ale i nové látky.

Spolupráce se SPC, PPP

Základní škola ve Františkových Lázních spolupracuje s pracovníky SPC a PPP v Chebu. Pomocí škola využívá ve dvou případech – když si již sami učitelé nevědí rady a projevy žáka jsou nezvladatelné. Především se to týká agresivity vůči druhým vrstevníkům, dlouhodobé absence ve škole či nedostatečné přípravy na vyučování. Dále pokud žák nereaguje na žádné podněty učitele, nedokáže se koncentrovat, je opakovaně nepozorný a nesoustředěný. Druhým případem, kdy škola spolupracuje s pracovníky SPC a PPP, je situace, kdy o pomoc požádají sami rodiče. Ovšem to jsou zcela výjimečné případy.

Na spolupráci se SPC a PPP se pedagogičtí pracovníci osobně nepodílejí, vše konzultují s výchovným poradcem a školním metodikem prevence. Většinou se jedná o problémové chování u žáků. Názor na spolupráci ŠPZ a školy nemají příliš kladný. Jedna písemná zpráva, kterou o žákovi vypracují, není dostačující pomoc. Chybí přímá spolupráce, častější návštěvy školy, pozorování žáků v procesu, konzultace s učiteli, metodická pomoc učitelům, např. ukázková hodina, jak se žákem pracovat v kolektivu i individuálně. Dále ukázka nutných pomůcek, např. pracovní listy s ukázkou použití.

Úspěšnost zlepšení problémového žáka po opakované návštěvě ŠPZ nebyla zaznamenána žádným z dotazovaných.

Dva učitelé by ŠPZ žákovi s poruchou ADHD v žádném případě nedoporučili, dle jejich názoru se škola obejde i bez takové pomoci. Pomoc výchovného poradce a školního metodika je ve škole dostačující. Řešením podle nich je individuální přístup např.:

- dítě má pomalé tempo – řešení může být zmenšení rozsahu úkolů,
- dítě špatně zvládá psaní – řešením může být předtištěné zadání.

S dítětem je nutné pravidelně pracovat a tento nadstandard v poradně neposkytují.

3.4 Asistenti pedagoga – ZŠ Františkovy Lázně

Na základní škole ve Františkových Lázních pracuje celkem 8 AP, kteří ve své funkci působí od 5 do 10 let. Věnují se především dětem na 1. stupni. Ve škole nejsou zřízeny specializované třídy, žáci s poruchou ADHD jsou integrováni do běžných tříd, maximální počet žáků ve třídě je 26. Polovina AP prohlubuje své vzdělání v problematice poruch u dětí dalším studiem speciální pedagogiky, četbou odborné literatury nebo konzultací s odborníky.

Integrace

Dle vedení školy cílem této inkluze je naučit děti žít spolu, učit se a reagovat na různé potřeby svých vrstevníků. Dále zajištění rovného přístupu ke vzdělání pro všechny bez ohledu na zdravotní postižení. Rozhodnutí školy však nesdílí všichni AP. Někteří se domnívají, že inkluze není vhodná pro vzdělávání těchto dětí. Problémem dle jejich názoru je, že ve škole chybí speciální třídy, kde by se tyto děti v klidu, bez stresu a nátlaku vzdělávaly, neboť v průběhu času je pro tyto děti společné vzdělávání velmi demotivující. Dalším negativem je skutečnost, že je ve třídě velký počet žáků. Každý AP má ve třídě na starosti až čtyři děti s různými poruchami. Kromě ADHD mají AP zkušenosti s jedinci s poruchou autistického spektra, vývojovou dysfázií nebo lehkým mentálním postižením.

Průběh vyučování

Na otázku, jak probíhá vyučování s daným žákem, všichni odpověděli jednoznačně. V mnoha případech je individuální přístup ke každému jedinci složitý. Každý žák má vypracovaný vlastní IVP, který obsahuje očekávané výstupy ve zvládnutí zadaných úkolů s ohledem na jejich možnosti a schopnosti. Po dobu vyučování je nutné činnost

každého jedince kontrolovat, upozornit ho na chyby a pomoci mu s řešením v některých situacích. Často se stává, že ostatní žáci si stěžují ve škole i doma, že polohlasné probírání látky AP s žákem upoutává jejich pozornost a oni nevnímají látku, kterou právě vysvětluje třídní učitelka. Na třídních schůzkách si rodiče stěžují, proč by právě jejich dítě mělo trpět integrací postižených, a proč tito žáci nechodí do speciální školy, kde by jim jistě bylo lépe.

Příprava na další vyučovací den

Příprava na další den probíhá v naprostém klidu. Po vyučování si v krátkosti vysvětlí nejdůležitější poznatky z vyučování, nejasnosti v probírané látce a zhodnotí úspěchy žáka za celý den. K přípravě na další vyučovací hodiny používají individuální pracovní listy. Důležitá je také úzká spolupráce s rodiči, kteří jsou informováni, jak se s dětmi učit a plnit zadané úkoly. Podle AP zatím vše funguje bez problémů.

Spolupráce se SPC, PPP

Žádný z AP přímo nespolupracuje se SPC, PPP ani školním metodikem prevence nebo výchovným poradcem. Vše je v kompetenci třídního učitele. Veškeré problémy a připomínky AP řeší s třídním učitelem.

Základní činnost AP ve třídě

Hlavním a všeobecným cílem AP ve škole je pomoci postiženému žákovi začlenit se do školního prostředí mezi intaktní jedince. Je prostředníkem v komunikaci mezi žákem a třídním učitelem, třídním učitelem a rodiči. Žák s poruchou ADHD má pomalejší pracovní tempo, je nutné neustále hlídat jeho pozornost a připomínat mu, že právě probíhá vyučování a je důležité se soustředit na učivo.

Z rozhovoru vyplývá následující srovnání činnosti AP dle důležitosti:

1. Individuální pomoc žákovi přímo ve výuce (získání základních vědomostí).
2. Pomoc žákovi s přípravou na vyučování před hodinou.
3. V odpoledních hodinách v prostorách školy pomoci žákovi s psaním úkolů, doučováním, přípravou pomůcek na druhý vyučovací den.

AP práci s dětmi hodnotí pozitivně, činnost je naplňuje, v některých případech jsou u žáků znatelné i pozitivní výsledky. Změnili by jen zasedací pořádek, jedince s poruchami by sesadili dohromady, aby se jim mohli věnovat v tichosti a nerušili tím ostatní vrstevníky.

Názor učitelů na spolupráci s AP

Ve třídě, kde je zařazen žák se speciálními vzdělávacími potřebami, hraje AP významnou roli. Nejen, že je spolutvůrcem školního prostředí, ale svou odborností přispívá ke vzdělání těchto dětí. Je důležité, aby se učitel na AP mohl spolehnout a plně mu důvěřovat. Důležitý je také vztah k dětem, protože vybudovat si důvěru a respekt ve třídě není vůbec lehké. Komunikaci a spolupráci s AP učitelé hodnotí velmi kladně, dle jejich názoru se jedná o vzájemnou oporu, zároveň se díky rozdílným zkušenostem a znalostem vzájemně inspirují, čímž získávají i nový pohled na řešení různých situací. Vztah mezi AP a pedagogem je pomyslným základním kamenem, který ovlivňuje úspěšnost vzdělávacího procesu. Dle názoru učitelů této školy vzájemná spolupráce funguje velmi dobře.

4 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Na základě výzkumného šetření bylo zjištěno, že IV. základní škola v Chebu je velmi dobře připravena na vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Učitelé s integrací žáků s poruchou ADHD do běžných tříd souhlasí, což potvrzuje i fakt, že většina žáků s ADHD je v této škole již integrována do běžných tříd, kde profesionálním přístupem ze strany pedagogů dosahují dobrých výsledků. Důležité však je dodržovat určitá pravidla, z nichž nejdůležitější je vlný přístup k žákovi, umožnit mu vlastní tempo práce a za dosažený úspěch ho pochválit. Za velký přínos pro žáky, kteří se do běžných tříd integrovat nemohou, např. z důvodu tělesné či duševní nepohody, považují skutečnost, že ve škole je pro každý ročník zřízena jedna speciální třída, kde působí kvalifikovaní speciální pedagogové.

Spolupráci s pracovníky ŠPZ v Chebu učitelé hodnotí kladně i přes skutečnost, že jejich odbornosti nevyužívají často. Preferují konzultace s výchovným poradcem, který působí přímo ve škole a tato spolupráce je pro ně výhodnější především z hlediska časového – méně administrativy, více času na řešení problémů. Rady se týkají převážně způsobu zkoušení a hodnocení problémových žáků.

Bez čí pomoci si však učitelé neumějí svou práci představit, jsou AP. V mnoha případech z části zastávají i roli učitele. Jedná se především o speciální třídy, kde je každodenní pomoc při výuce nezbytná. Příprava pomůcek na hodiny, pomoc v případě nutnosti a dohled nad žáky při výuce – to jsou tři hlavní úkoly, které AP plní každý den. Učitelé si jejich práce velmi váží a nazývají je „svou pravou rukou“.

Na základní škole ve Františkových Lázních nejsou zřízeny speciální třídy, všichni žáci se speciálními vzdělávacími potřebami jsou integrováni do běžných tříd. Učitelé s tímto postupem souhlasí, neboť jsou přesvědčeni, že integrací tito žáci získají kvalitnější vzdělání z důvodů vyšších nároků, naučí se vzájemně si pomáhat a lépe se zapojují do kolektivu svých vrstevníků. Problém však vidí ve velkém počtu žáků ve třídě, do kterých jsou integrováni dva až tři žáci např. s poruchou ADHD. Tento problém je zde však neřešitelný, protože ve škole se nové třídy otevírat nebudou. Z výzkumného šetření dále vyplývá, že většina pedagogů se snaží přistupovat k dětem s ADHD co nejlépe, aby jejich chování nemělo na ostatní intaktní žáky nežádoucí vliv.

Na otázku zda se sami hlouběji podílí na spolupráci se SPC a PPP všichni jednoznačně odpověděli, že této spolupráce využívají minimálně. Problémy se žáky řeší za pomoci výchovného poradce a školního metodika prevence přímo ve škole. Dle jejich názoru ze strany poradny chybí větší aktivita, např. přímý kontakt s učiteli, návštěvy školy a pozorování žáků při hodinách.

Spolupráci s AP si učitelé naopak pochvalují – jejich vstřícný přístup jak k žákům, tak k samotným učitelům. Integraci s podporou AP považují za přínosnou.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala charakteristickými projevy ADHD, možnostmi a efektivitou intervence speciálních center a poraden u žáků s poruchami aktivity a pozornosti.

V teoretické části jsem popsala příčiny a příznaky této poruchy – hyperaktivitu, impulzivitu a poruchu pozornosti. Čtenáře jsem seznámila s potřebnými vyšetřeními pro zjištění této poruchy. Snažila jsem se popsat, jak je důležité rodinné prostředí nebo klima třídy a sociální pozice v kolektivu pro jedince s poruchou ADHD, a v neposlední řadě možnost využití podpory asistenta pedagoga při vzdělání žáků s ADHD.

V praktické části práce mým hlavním cílem bylo pomocí dotazníkového šetření zjistit, jak jsou pedagogičtí pracovníci ve dvou základních školách spokojeni se spoluprací školy a poradenských zařízení a dále pomocí rozhovoru s asistenty pedagoga zjistit, jak jsou spokojeni s náplní této profese ve škole.

Téma této bakalářské práce pro mě bylo velkým přínosem, vzhledem k tomu, že působím na jedné z těchto základních škol jako asistent pedagoga. Znovu jsem se přesvědčila, jak důležitá je vzájemná podpora a kooperace mezi všemi zúčastněnými stranami.

Základem pro kvalitní život je celková duševní, tělesná a sociální pohoda. Důležité je, jak každý svůj individuální život vnímá a jak se postaví k příznivým či nepříznivým situacím, které se mohou v životě každého z nás naskytnout. Mezi faktory, které rozhodně ovlivní náš život, patří hyperkinetická porucha. Projevuje se v mládí a může přetrvávat až do dospělosti, je doprovázena změnou nálad, poruchami chování, učením. Bezprostředně tedy narušuje duševní i fyzický stav jedince, může mít dlouhodobé i trvalé následky, a proto je nutné k řešení přistupovat zodpovědně, stanovit komplexní plán a cíle, jedině tak má jedinec naději žít plnohodnotný život.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

ANTAL, M., 2013. *To dítě je nepozorné. Jak žít s hyperaktivním dítětem: ADHD očima ADHD.* 1. vyd. Praha: Mladá fronta. ISBN 978-80-204-2898-1.

CRHOVÁ, T. *Dítě se syndromem ADHD v rodině a ve škole – pohled rodiče a učitele.* Brno, 2010. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta pedagogická. Vedoucí diplomové práce: Dagmar Přinosilová.

ČAPEK, R., 2010. *Třídní klima a školní klima.* Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2742-4.

FELCMANOVÁ, L., a kol., 2015. *Možnosti systémového řešení metodického vedení a financování poskytování podpory žákům se SVP.* Olomouc: UP, Člověk v tísni, o.p.s. ISBN 978-80-87456-69-9.

HADJ MOUSSOVÁ, Z., 1995. *Komunikace mezi učitelem a poradenským psychologem.* Pedagogika Praha, roč. XLV, č. 2. ISSN 3330-3815.

HABR, J., A. ŠOUBOVÁ a V. ROHLENOVÁ., 2015. *Metodika práce asistenta pedagoga – podpora komunikace mezi žáky.* 1. vyd. Olomouc: UP. ISBN 978-80-244-4657-8.

HELUS, Z., 2004. *Dítě v osobnostním pojetí: Obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče.* Praha: Portál. ISBN 80-7178-888-0.

HETOVÁ, L., 2007. *Škola muzejní pedagogiky 3. Specifika a metody práce s osobami se speciálními vzdělávacími potřebami.* Olomouc: UP. ISBN 978-80-244-1868-1.

LAŠEK, J., 2001. *Sociálně psychologické klima školních tříd a školy.* Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 80-7041-088-4.

MATOUŠEK, O., 2013. *Encyklopedie sociální práce.* 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0366-7.

MEZINÁRODNÍ KLASIFIKACE NEMOCÍ. 10. revize 1996. *Duševní poruchy a poruchy chování, Diagnostická kritéria pro výzkum.* Praha: Psychiatrické centrum Praha.

MUNDEN, A. a J. ARCELUS, 2002. *Poruchy pozornosti a hyperaktivita.* Praha: Portál. ISBN 80-7178-625-X.

- NÝVLTOVÁ, V., 2010.** *Psychopatologie pro speciální pedagogy*. 2 upravené vydání. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-86723-85-3.
- POKORNÁ, V., 2001.** *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování*. 3. rozšířené vydání. Praha: Portál. ISBN 80-7178-570-9.
- POL, M. a B. LAZAROVÁ, 1999.** *Spolupráce učitelů – podmínka rozvoje školy: řízení spolupráce, konkrétní formy a nástroje*. Praha: Agentura Strom. ISBN 80-86106-07-1.
- VÁGNEROVÁ, M., 2004.** *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Rozšířené a přepracované vydání. Praha: Portál. ISBN 80-7178-802-3.
- VALENTOVÁ, I., a kol., 2015.** *Analýza získaných zkušeností z pilotního ověření systému metodického vedení asistentů pedagoga*. 1.vyd. Olomouc: UP. ISBN 978-80-244-4759-9.
- SOVÁK, M., 2000.** *Defektologický slovník*. 3.vyd. Praha: H a H. ISBN 80-860 22-76-5.
- VITÁSKOVÁ, K., 2006.** *Specifické poruchy učení pro výchovné pracovníky*. Olomouc: UP. ISBN 80-244-1216-0.
- VOJTOVÁ, V., 2010.** *Inkluzivní vzdělávání žáků v riziku a s poruchami chování jako perspektiva kvality života v dospělosti*. 1. vyd. Brno: MU. ISBN 978-802-1051-591.
- ZELINKOVÁ, O., 2003.** *Poruchy učení*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-8000-7.
- ŽLUNKOVÁ, J., 2010.** *Co do školy nepatří*. 1. vyd. Olomouc: UP. ISBN 978-80-244-2498-9.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

- DENCKLE, MB., JB. BEMPORAD a MC. MACKAY:** *Tics following Methylphenidate administrativ: A report of 20 cases*. Journal of the American Medical Association 1976, 235/13, 1349-1351.
- WENDER, P. a kol.:** *Urinary nomoamino metabocites in children with minimal brain dysfunction 1971*. American Journal of Psychiatry, 127/10, 1411-1415. ISSN 1535-7228.
- WILENS, TE a W. DODSON:** *A Clinical Perspective of Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder Into Adulthood: The Journal of Clinical Psychiatri*, 2004, 65/10, 1301-1313. ISSN 1555-2101.

Seznam použitých internetových zdrojů

- ČADOVÁ, E. a P. BASLEROVÁ.** *Druhy a základní rámec činnosti školských poradenských zařízení.* (online). Katalog podpůrných opatření 2015, UP Olomouc (cit. 2016-05-17). Dostupné z <http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/5-skolska-poradenska-zarizeni-a-jejich-cinnost-v-oblasti-podpurnych-opatreni/5-2-druhy-a-zakladni-ramec-cinnosti-skolskych-poradenskych-zarizeni>.
- DEMČÁK, M.** *Online dotazník – jak na to?* 2014. (online). (cit 2016-10-01). Dostupné z <http://www.online-dotaznik.cz/>.
- PETRÁKOVÁ, V.** *Možnosti využití výukových programů v práci s dětmi trpícími specifickými vývojovými poruchami učení.* (online). E-Pedagogium 2003, roč. 3, č. 1, (cit. 2016-05-04). Dostupné z <http://epedagog.upol.cz/eped1.2003/clanek07.htm>. ISSN 1213-7499.
- KINDLEROVÁ, F.** *ABC do školy - výukové programy pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami,* 1999 (online). (cit. 2016-05-04). Dostupné z <http://www.x-soft.cz>.
- MŠMT.** *Statistická ročenka školství – soubor ekonomických ukazatelů 2015.* (online). (cit. 2016-05-06). Dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/statisticka-rocenka-skolstviu-soubor-ekonomickych-ukazatelu-7?highlightWords=statistick%C3%A1+ro%C4%8Denka>.
- SUCHÁ L. a kol.** *Metody sběru dat – výzkumy, knihovna.* (online). Informační studie a knihovnictví 2012. (cit 2016-10-01). Dostupné z <http://vyzkumy.knihovna.cz/ucebnice/metody-sberu-dat>.
- Vyhláška č. 72** ze dne 9. února 2005, o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. In: Sbírnka zákonů České republiky. 2011, částka 20. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72>.
- Vyhláška č. 197** ze dne 2. června 2016, kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. In: Sbírnka zákonů České republiky. 2016, částka 74. Dostupné z: <http://www.sbirka.cz/POSL4TYD/NOVE/16-197.htm>
- WIKIPEDIE** – otevřená encyklopedie. *Interview (výzkum),* 2002. (online). (cit. 2016-09-30). Dostupné z [https://cs.wikipedia.org/wiki/Interview_\(v%C3%BDzkum\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Interview_(v%C3%BDzkum)).

Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: Sbíрка zákonů České republiky. 2004, částka 190. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/uplne-zneni-zakona-c-561-2004-sb>.

SEZNAM ZKRATEK

- ADHD – Porucha aktivity a pozornosti
IVP – Individuální vzdělávací program
PPP – Pedagogicko psychologická poradna
SPC – Speciálně pedagogické centrum
ŠPZ – Školská poradenská zařízení

SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ a TABULEK

Seznam obrázků

- Obrázek 1: ABC do školy - výukový program pro stimulaci a výuku žáků
Obrázek 2: IV. Základní škola Cheb
Obrázek 3: Základní škola Františkovy Lázně

Seznam grafů

- Graf 1: Zastoupení vybraných činností školských poradenských zařízení

Seznam tabulek

- Tabulka 1: Srovnání diagnostických kritérií MKN-10 a DSM-IV
Tabulka 2: Integrace zdravotně postižených a znevýhodněných žáků do běžných tříd ZŠ

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha A: Žádost zákonného zástupce žáka.....I
Příloha B: Učební plán pro 1. stupeň – speciální třídy.....II
Příloha C: Výzkumné otázky pro pedagogické pracovníky ZŠ (celý dotazník).....III

4. základní škola Cheb, Hradební 14,

príspevková organizace

tel., fax., 354 422 107, e-mail: 4zscheb@seznam.cz

**Žádost rodičů o vzdělávání žáka/kyně podle individuálního
vzdělávacího plánu**

podle §18 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, vyšším odborném
a jiném vzdělávání(školský zákon).

Žádám o vzdělávání syna – dcery

Datum narození Rodné číslo

Bydliště

o vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu

ve školním roce

V Chebu dne..... Podpis zákonného zástupce.....

Příloha B – Učební plán pro 1. stupeň - speciální třídy

4. základní škola Cheb, Hradební 14
Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání KOUMES

Učební plán pro 1. stupeň - speciální třídy

Vzdělávací oblast	Vzdělávací obor	celková týdenní dotace	dotace dispon. hodin	1.	2.	3.	4.	5.	Podle RVP
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk	43	10	9	10	8	8	8	33
	Cizí jazyk	9				3	3	3	9
Matematika a její aplikace	Matematika	23	3	4	5	5	5	4	20
Informační a komunikační technologie	Informatika	1						1	1
Člověk a jeho svět	Prvouka	7	1	2	2	3			6
	Přírodověda Vlastivěda	7	1				3	4	6
Umění a kultura	Hudební výchova	5		1	1	1	1	1	5
	Výtvarná výchova	5		1	1	1	1	1	7
	Psaní na PC	2					1	1	
Člověk a zdraví	Tělesná výchova	10		2	2	2	2	2	10
Člověk a svět práce	Pracovní činnosti	5		1	1	1	1	1	5
Speciální nápravná péče		1	1				1		
Celková týdenní dotace		118	16	20	22	24	26	26	104
Disponibilní časová dotace				3	5	3	3	2	
Povolená min. a max. dotace podle RVP		118	16	18-22	18-22	22-26	22-26	22-26	

Poznámka:

Volná disponibilní časová dotace je ve speciálních třídách plně využita na navýšení časové dotace v povinné části (10 hod. v oboru Český jazyk a literatura, 3 hod. v oboru Matematika, 2 hod. v oblasti Člověk a jeho svět, 1 hod. v oboru Speciální nápravná péče).

V prvním ročníku je nad rámec povinné týdenní časové dotace zařazen obor Logopedická péče, ve 2. a 3. ročníku obor Speciální nápravná péče; mají specifický charakter, nejsou klasifikovány a neuvádí se na vysvědčení.

Ve 4. a 5. ročníku je v rámci oboru Výtvarná výchova zařazen obor Psaní na PC, který má reedukační charakter.

Příloha C – Výzkumné otázky pro pedagogické pracovníky ZŠ (celý dotazník)

Dotazník pro učitele, výchovné poradce, školní metodiky prevence ZŠ

Vážená paní, vážený pane,

prosím o vyplnění následujícího dotazníku, který je zaměřen na spolupráci SPC, PPP a pedagogických pracovníků. Vámi poskytnuté informace budou použity pro zpracování praktické části bakalářské práce na téma „ Charakteristické projevy ADHD, možnosti a efektivita intervence speciálních center a poraden u žáků s poruchami aktivity a pozornosti“.

Výzkumné otázky jsou zvlášť rozděleny pro učitele a zvlášť pro výchovné poradce a školní metodiky.

Děkuji Vám za informace a za Váš čas při vyplňování dotazníku.

Cristina Vlášková – studentka speciální pedagogiky UJAK – Praha.

Základní údaje:

1. Jaká je Vaše profese na ZŠ?

učitel

výchovný poradce

školní metodik

2. Kolik let působíte v této funkci?

do 10

11 – 20

21-30

31-40

41-50

nad

50

Výzkumné otázky pro učitele

1. Na jaké úrovni je dle Vašeho názoru poradenství ve Vaší škole?

2. Máte zkušenosti s žáky s poruchou ADHD nebo s jakoukoliv jinou poruchou? Pokud ano, specifikujte.

3. Jsou ve Vaší třídě žáci s poruchou ADHD? Pokud ano, kolik?

4. Jaký je Váš názor na jedince s touto poruchou, myslíte si, že jsou zlobiví a nelze jim pomoci nebo jen potřebují správný přístup ze strany pedagogů?

5. Věnujete se těmto žákům v hodině vyučování osobně nebo máte asistenta pedagoga?

6. Pokud se jim věnujete osobně, jakou metodu vyučování volíte?

7. Pokud se jim věnuje asistent pedagoga, konzultuje s Vámi přípravu na hodinu?

8. Jaký je Váš názor na spolupráci školy a školských poradenských služeb ohledně těchto žáků?

9. Co by podle Vás mohlo přispět ke zlepšení spolupráce? Zlepšil/a byste něco na této spolupráci?
10. Kdy doporučíte návštěvu školské poradny? – uveďte vlastnosti nebo projevy chování problémového žáka.
11. Podílíte se sám/a hlouběji na spolupráci se SPC a PPP ohledně problémových žáků?
12. Jaká je podle Vás úspěšnost zlepšení problémových žáků po opakovaných návštěvách školských poradenských služeb?
13. Spolupracujete s výchovným poradcem nebo školním metodikem prevence ve Vaší škole? Pokud ano, čeho se spolupráce nejvíce týká?
14. Vzhledem k integraci těchto žáků do běžných tříd, byl/a byste pro pravidelné proškolení pedagogických pracovníků?
15. Co si myslíte o integraci těchto žáků do běžných tříd?
16. Odkud získáváte informace o ADHD?

Výzkumné otázky pro výchovné poradce a školní metodiky prevence.

1. Na jaké úrovni je poradenství ve Vaší škole?
2. Jaká je Vaše konkrétní náplň práce ohledně žáků s ADHD?
3. Komunikujete s těmito žáky? Pokud ano, prosím o konkrétní příklad otázek.
4. Jak takový žák je ochotný s Vámi spolupracovat? Je to těžké, lehké - odpovídá na konkrétní otázky?
5. Zpracováváte pro tyto žáky individuální vzdělávací plán (IVP)?
6. Jaký je Váš názor na spolupráci školy a školských poradenských služeb týkající se těchto žáků?
7. Podílíte se sám/a na této spolupráci ohledně problémových žáků? Doporučujete žáky do SPC a PPP?
8. Co by podle Vás mohlo přispět ke zlepšení spolupráce? Zlepšil/a byste něco na této spolupráci?
9. Jaká je podle Vás úspěšnost zlepšení těchto žáků po opakovaných návštěvách školských poradenských služeb?
10. Co si myslíte o integraci těchto žáků do běžných tříd?
11. Odkud získáváte informace o ADHD?

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Cristina Vlášková

Obor: Speciální pedagogika – vychovatelství

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Charakteristické projevy ADHD, možnosti a efektivita intervence speciálních center a poraden u žáků s poruchami aktivity a pozornosti

Rok: 2017

Počet stran textu: 39

Celkový počet stran příloh: 4

Počet titulů českých použitých zdrojů: 22

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 3

Počet internetových zdrojů: 10

Vedoucí práce: PhDr. Hadj Moussová Zuzana